

فیزیک خورشید

رضا رضایی
دانشکده فیزیک، دانشگاه صنعتی شریف

reza.rezaei@sharif.edu

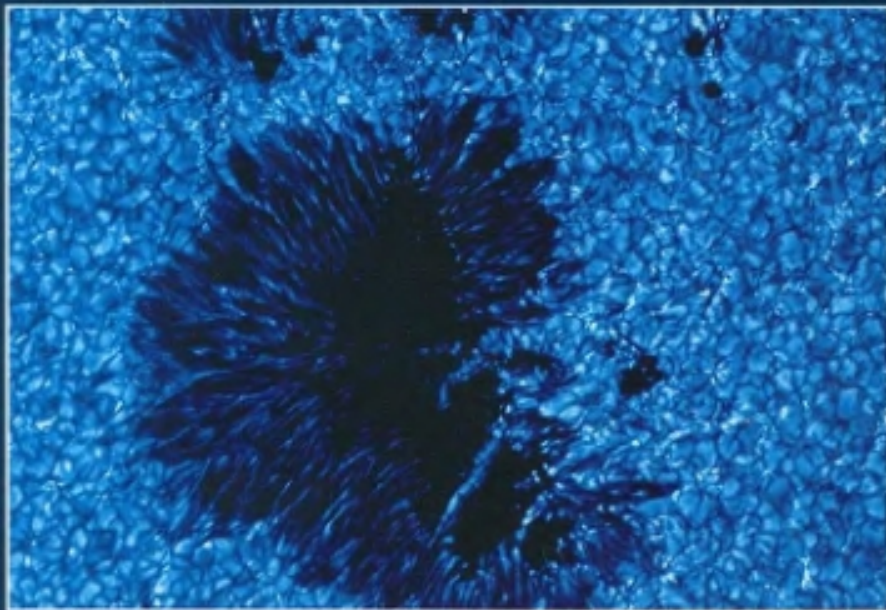

Michael Stix

The Sun

An Introduction

Second Edition

Springer

شنبه و دو شنبه
۱۵:۰۰ الی ۱۶:۳۰

کلاس مجازی

کد درس: ۱-۲۴۹۳۶

کد استاد: ۲۴۰۲۱۱

درس مشترک کارشناسی-کارشناسی ارشد

نیمسال دوم ۱۴۰۰

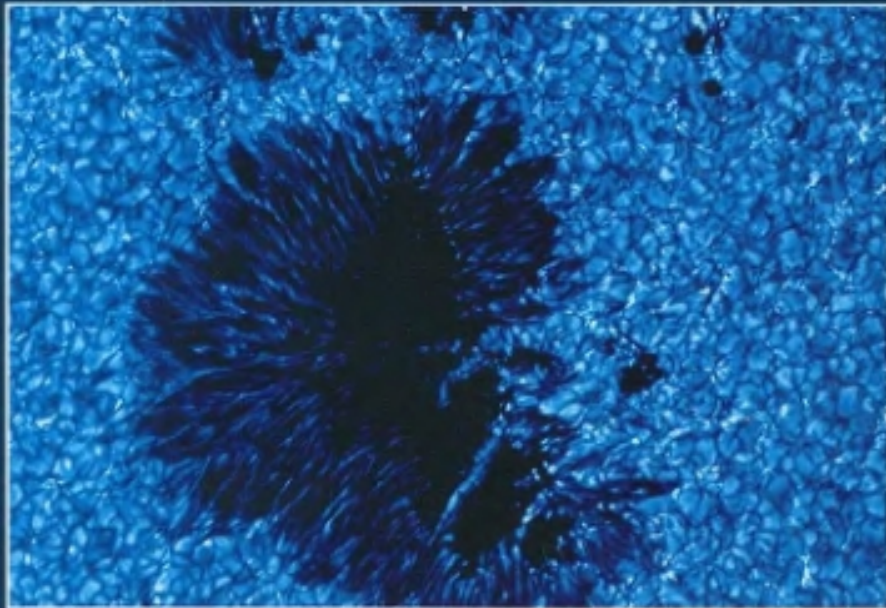

Michael Stix

The Sun

An Introduction

Second Edition

Springer

مرجع اصلی

The Sun: An Introduction

2nd edition

M. Stix

Springer 2004

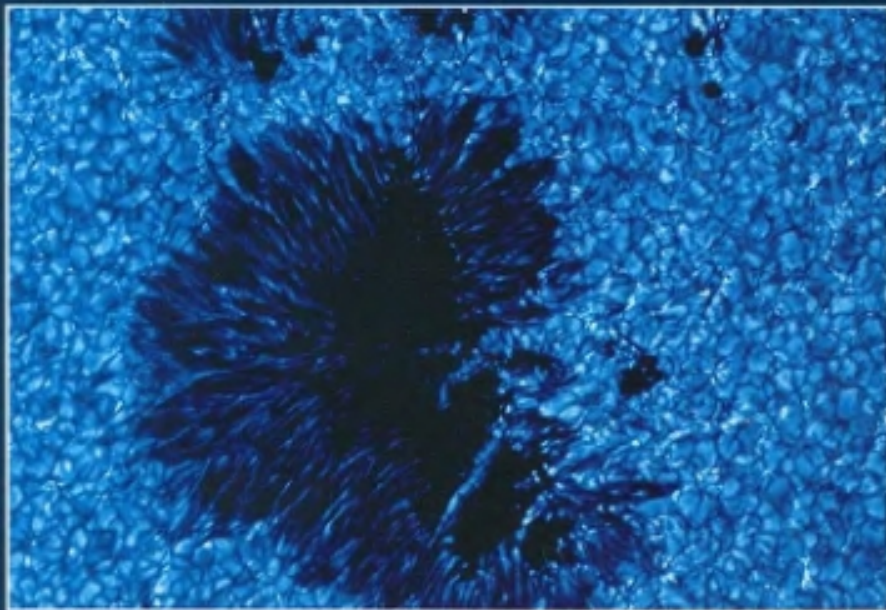

Michael Stix

The Sun

An Introduction

Second Edition

Springer

پیش نیاز

الکترومغناطیس دو
ترمودینامیک و آماری یک

برای درک کامل کتاب

کوانتوم دو
اپتیک

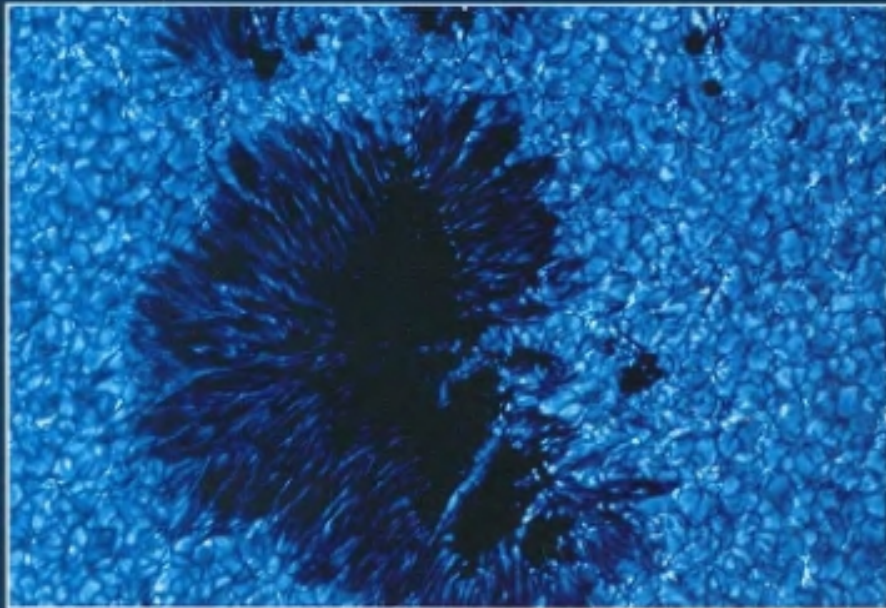

Michael Stix

The Sun

An Introduction

Second Edition

Springer

تقسیم نمره ها

۸	میان ترم
۸	پایان ترم
۴	تمرین ها
۲	کوئیزها
<hr/>	
۲۰	جمع

شنبه و دوشنبه
۱۵:۰۰ الی ۱۶:۳۰

reza.rezaei@sharif.edu

<https://vc.sharif.edu/ch/reza.rezaei>

کلاس درس

کلاس تمرین

آدرس کلاس تمرین = کلاس درس

جمع نمره کلاس تمرین = ۴ نمره

زمان کلاس تمرین: با توافق

حضور در کلاس تمرین الزامی است

جلسه اول کلاس تمرین = هفته بعد از ترمیم

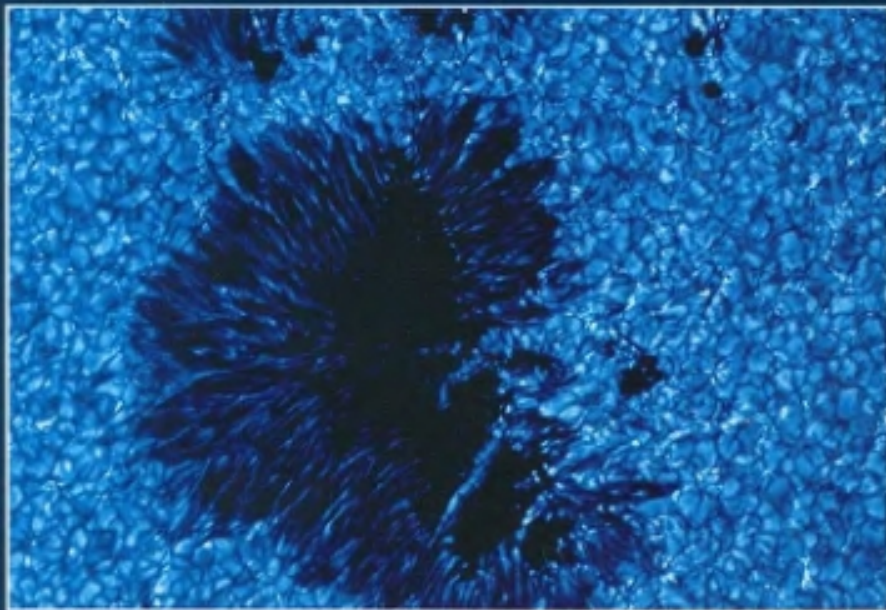

Michael Stix

The Sun

An Introduction

Second Edition

Springer

سرفصل ها

پارامترهای خورشید
خورشید به عنوان یک ستاره
ساختار درونی
تکنیک های رصدی
قطبش سنجی
جو و معادله انتقال تابش
نوسان، همرفت، دوران
مغناطوهیدرودینامیک
لوله های شار
لکه های خورشید
فام سپهر، تاج، باد

Table of Contents

1. Characteristics of the Sun	1
1.1 Distance	2
1.2 Mass	3
1.3 Radius	4
1.4 Luminosity	5
1.5 Spectral Energy Distribution	8
1.5.1 Energy Flux and Intensity	8
1.5.2 The Visible	9
1.5.3 The Infrared	10
1.5.4 The Radio Spectrum	11
1.5.5 The Ultraviolet	12
1.5.6 Extreme Ultraviolet and X-rays	13
1.5.7 Color Indices	14
1.6 Bibliographical Notes	15
2. Internal Structure	17
2.1 Construction of a Model	17
2.1.1 The Evolutionary Sequence	17
2.1.2 The Standard Model	19
2.2 Age and Pre-Main-Sequence Evolution	20
2.3 Model Ingredients	24
2.3.1 Conservation Laws	24
2.3.2 Energy Transport	25
2.3.3 Element Diffusion in the Interior	27
2.3.4 The Equation of State	30
2.3.5 The Entropy	36
2.3.6 Nuclear Energy Sources	38
2.3.7 The Opacity	47
2.3.8 Boundary Conditions and Method of Solution	51
2.4 Results for a Standard Solar Model	54
2.4.1 General Evolution	54
2.4.2 Neutrinos	57
2.5 Non-Standard Models	61
2.5.1 The Low-Z Model	62

XII Table of Contents

2.5.2 Rapidly Rotating Core	62
2.5.3 Internal Magnetic Field	63
2.5.4 The Internally Mixed Model	63
2.6 Bibliographical Notes	64
3. Tools for Solar Observation	67
3.1 Limitations	67
3.1.1 General Difficulties	67
3.1.2 Seeing: Description and Definitions	69
3.1.3 Seeing: How to Live with It	73
3.1.4 Adaptive Optics	81
3.1.5 Image Restoration	83
3.2 High-Resolution Telescopes	85
3.2.1 Image Scale	85
3.2.2 Mirrors for Fixed Telescopes	86
3.2.3 Telescopes with Long Primary Focus	89
3.2.4 Telescopes with Short Primary Focus	94
3.3 Spectrographs and Spectrometers	99
3.3.1 The Grating Spectrograph	99
3.3.2 The Fourier Transform Spectrometer	101
3.3.3 The Measurement of Line Shifts	103
3.4 Filters and Monochromators	106
3.4.1 The Lyot Filter	106
3.4.2 Tuning: the Universal Filter	110
3.4.3 A Tunable Michelson Interferometer	111
3.4.4 The Fabry-Perot Interferometer	112
3.4.5 A Magneto-Optical Filter	115
3.4.6 A Double Monochromator	116
3.4.7 The Spectroheliograph	117
3.5 Polarimetry	118
3.5.1 Zeeman Splitting	118
3.5.2 Polarized Light	121
3.5.3 Unno's Equations	123
3.5.4 Solar Polarimeters	131
3.5.5 Scattering Polarization and Hanle Effect	136
3.6 Special-Purpose Instruments	137
3.6.1 The Pyrheliometer	137
3.6.2 Neutrino Detectors	139
3.6.3 The Coronagraph	143
3.7 Bibliographical Notes	145

4. The Atmosphere	149
4.1 Radiative Transfer – Local Thermodynamic Equilibrium	149
4.1.1 The Equation of Transfer	149
4.1.2 Various Equilibria	150
4.1.3 Absorption Lines in LTE	152
4.2 Radiative Transfer – Statistical Equilibrium	154
4.2.1 Model Assumptions	154
4.2.2 Line Radiation and Einstein Coefficients	155
4.2.3 Continuum Radiation	157
4.2.4 Collisions	158
4.2.5 The Source Function	158
4.2.6 The Equations of Statistical Equilibrium	161
4.3 Atmospheric Models	162
4.3.1 Limb Darkening	162
4.3.2 Model Calculations in LTE	164
4.3.3 Models with Departures from LTE	169
4.4 The Chemical Composition of the Sun	175
4.4.1 Spectrum Synthesis	175
4.4.2 The Light Elements Lithium, Beryllium, and Boron	176
4.4.3 Helium	178
4.5 Bibliographical Notes	179
5. Oscillations	181
5.1 Observations	181
5.1.1 Five-Minute Oscillations	181
5.1.2 The Spectrum of Solar Oscillations	184
5.1.3 Low-Degree p Modes	189
5.1.4 Line Width and Line Asymmetry	193
5.2 Linear Adiabatic Oscillations of a Non-Rotating Sun	194
5.2.1 Basic Equations	194
5.2.2 Spherical Harmonic Representation	195
5.2.3 The Cowling Approximation	197
5.2.4 Local Treatment	198
5.2.5 Boundary Conditions	205
5.2.6 Asymptotic Results	207
5.3 Helioseismology	211
5.3.1 Direct Modeling and Inversion	211
5.3.2 Speed of Sound in the Solar Interior	213
5.3.3 Depth of the Convection Zone	215
5.3.4 Chemical Constitution	217
5.3.5 Equation of State	218
5.3.6 Internal Mixing	219
5.3.7 Precise Determination of the Solar Radius	220
5.3.8 Internal Rotation	220
5.3.9 Travel Time and Acoustic Imaging	226

5.4 Excitation and Damping	229
5.4.1 The κ Mechanism	229
5.4.2 Stochastic Excitation by Convection	230
5.5 Bibliographical Notes	232
6. Convection	237
6.1 Stability	237
6.2 Mixing-Length Theory	239
6.2.1 The Local Formalism	240
6.2.2 Numerical Test Calculations	243
6.2.3 Overshooting: A Non-local Formalism	245
6.3 Granulation	248
6.3.1 The Observed Pattern	248
6.3.2 Models	257
6.3.3 Mean Line Profiles	261
6.4 Mesogranulation	265
6.5 Supergranulation	267
6.5.1 The Velocity Field and the Network	267
6.5.2 Convective Nature	269
6.5.3 The Effect of Rotation	270
6.6 Giant Cells	271
6.6.1 Tracer Results	271
6.6.2 Spectroscopic Results	273
6.7 Bibliographical Notes	274
7. Rotation	277
7.1 Axis of Rotation	277
7.2 Oblateness	279
7.2.1 Origin	279
7.2.2 Measurements	280
7.3 Rotational History	281
7.3.1 The Initial State	281
7.3.2 Torques	283
7.3.3 Evolution of the Solar Rotation	286
7.4 The Angular Velocity of the Sun	288
7.4.1 The Internal Angular Velocity	288
7.4.2 The Angular Velocity at the Surface	289
7.4.3 Meridional Circulation	295
7.4.4 Correlation of Flow Components	296
7.5 Models of a Rotating Convection Zone	297
7.5.1 Conservation of Angular Momentum	297
7.5.2 Mean-Field Models	298
7.5.3 Explicit Models	301
7.6 Bibliographical Notes	303

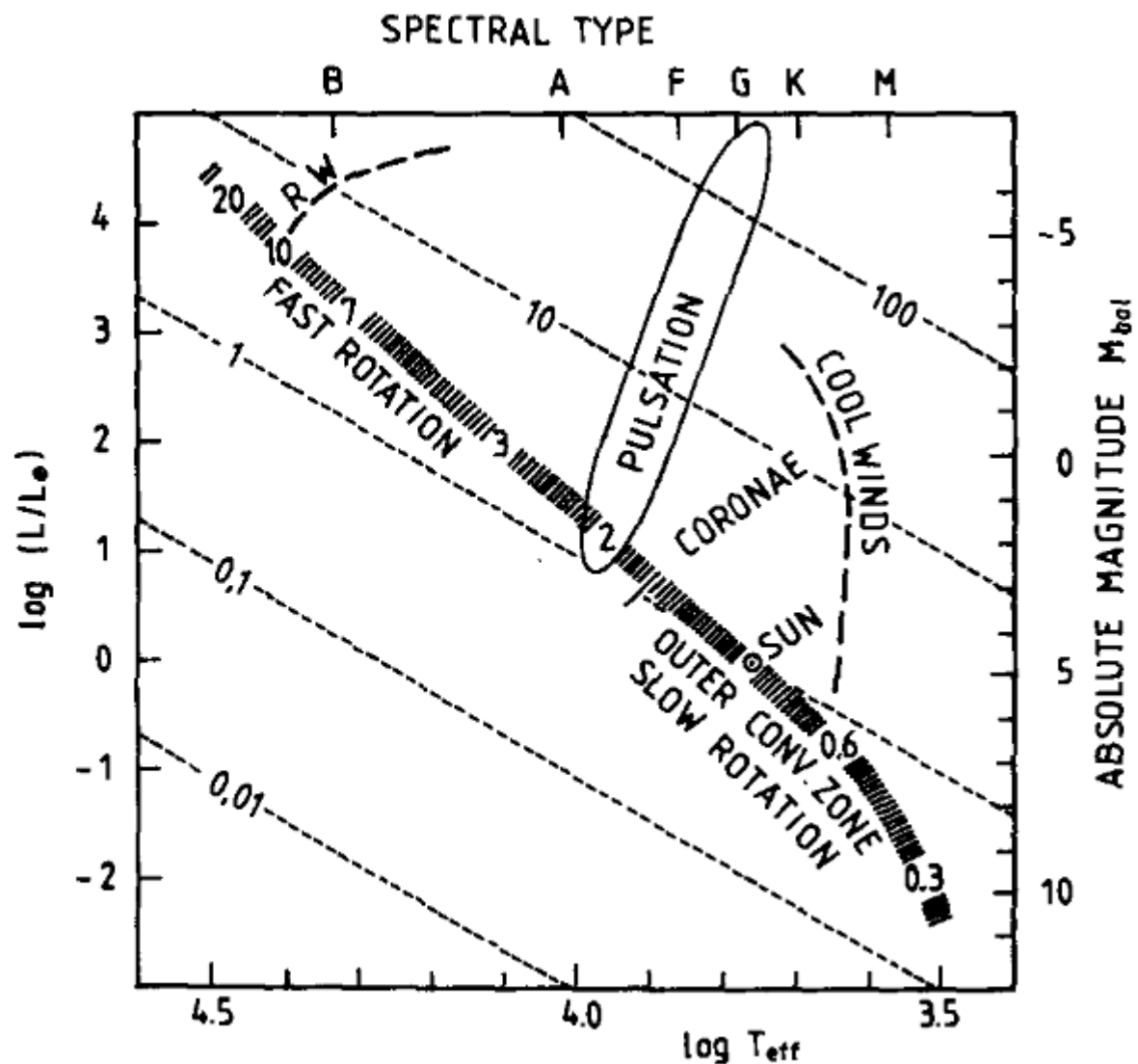
Table of Contents XV

8. Magnetism	305
8.1 Fields and Conducting Matter	305
8.1.1 The Induction Equation	305
8.1.2 Electrical Conductivity on the Sun	307
8.1.3 Frozen Magnetic Field	309
8.1.4 The Magnetic Force	310
8.2 Flux Tubes	312
8.2.1 Concentration of Magnetic Flux	312
8.2.2 Observational Evidence for Flux Tubes	318
8.2.3 Vertical Thin Flux Tubes	327
8.2.4 Curved Thin Flux Tubes	333
8.2.5 Thermal Structure of Photospheric Tubes	340
8.3 Sunspots	342
8.3.1 Evolution and Classification	342
8.3.2 Sunspot Models	346
8.3.3 Sunspots and the "Solar Constant"	354
8.3.4 Dots and Grains	356
8.3.5 Oscillations in Sunspots	359
8.3.6 The Evershed Effect	361
8.4 The Solar Cycle	364
8.4.1 Global Magnetism	364
8.4.2 Mean-Field Electrodynamics	368
8.4.3 The Kinematic $\alpha\Omega$ Dynamo	372
8.4.4 The Magnetohydrodynamic Solar Dynamo	378
8.5 Bibliographical Notes	382
9. Chromosphere, Corona, and Solar Wind	387
9.1 Empirical Facts	387
9.1.1 The Chromosphere	387
9.1.2 The Transition Region	392
9.1.3 The Corona	394
9.1.4 The Wind	403
9.2 Consequences of High Temperature	409
9.2.1 Heat Conduction	409
9.2.2 Expansion	411
9.3 The Magnetic Field in the Outer Atmosphere	413
9.3.1 Magnetic Field Measurements	413
9.3.2 Potential Field Extrapolation	414
9.3.3 The Force-Free Field	417
9.3.4 Prominences	419
9.3.5 Magnetic Braking of Solar Rotation	422
9.4 The Energy Balance	425
9.4.1 Needs	425
9.4.2 Heating	427
9.5 Explosive Events	431

XVI Table of Contents

9.5.1 Flares and Other Eruptions	432
9.5.2 Release of Magnetic Energy	438
9.6 Bibliographical Notes	440
List of Symbols	443
References	453
Index	485

جایگاه خورشید در میان ستارگان

Fig. 1.1. Hertzsprung-Russell diagram. Numbers in the shaded main-sequence band are stellar masses in units of the solar mass. *Dotted lines* are curves of constant radius, labelled $r/r_{\odot}$; RW radiatively driven winds. Spectral types B, A, etc., correspond to main-sequence stars

پارامتر های خورشید

$$\text{جرم} = 1.99 \times 10^{30} \text{ kg}$$

$$\text{چگالی متوسط} = 1.4 \text{ g/cm}^3$$

$$\text{تابندگی} = 3.84 \times 10^{26} \text{ W}$$

$$\text{دمای موثر} = 5778 \text{ K (G2 V)}$$

$$\text{دمای هسته} = 15 \text{ MK}$$

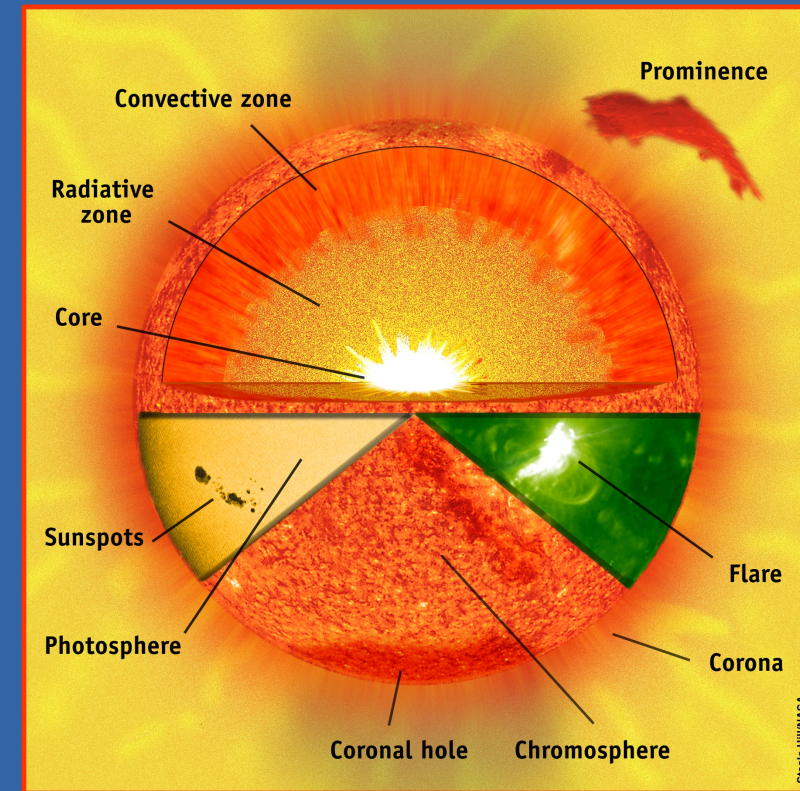
$$\text{گرانش سطحی} = 274 \text{ m/s}^2$$

$$\text{عمر} = 4.55 \text{ Gyr}$$

$$\text{شعاع} = 6.96 \times 10^5 \text{ km}$$

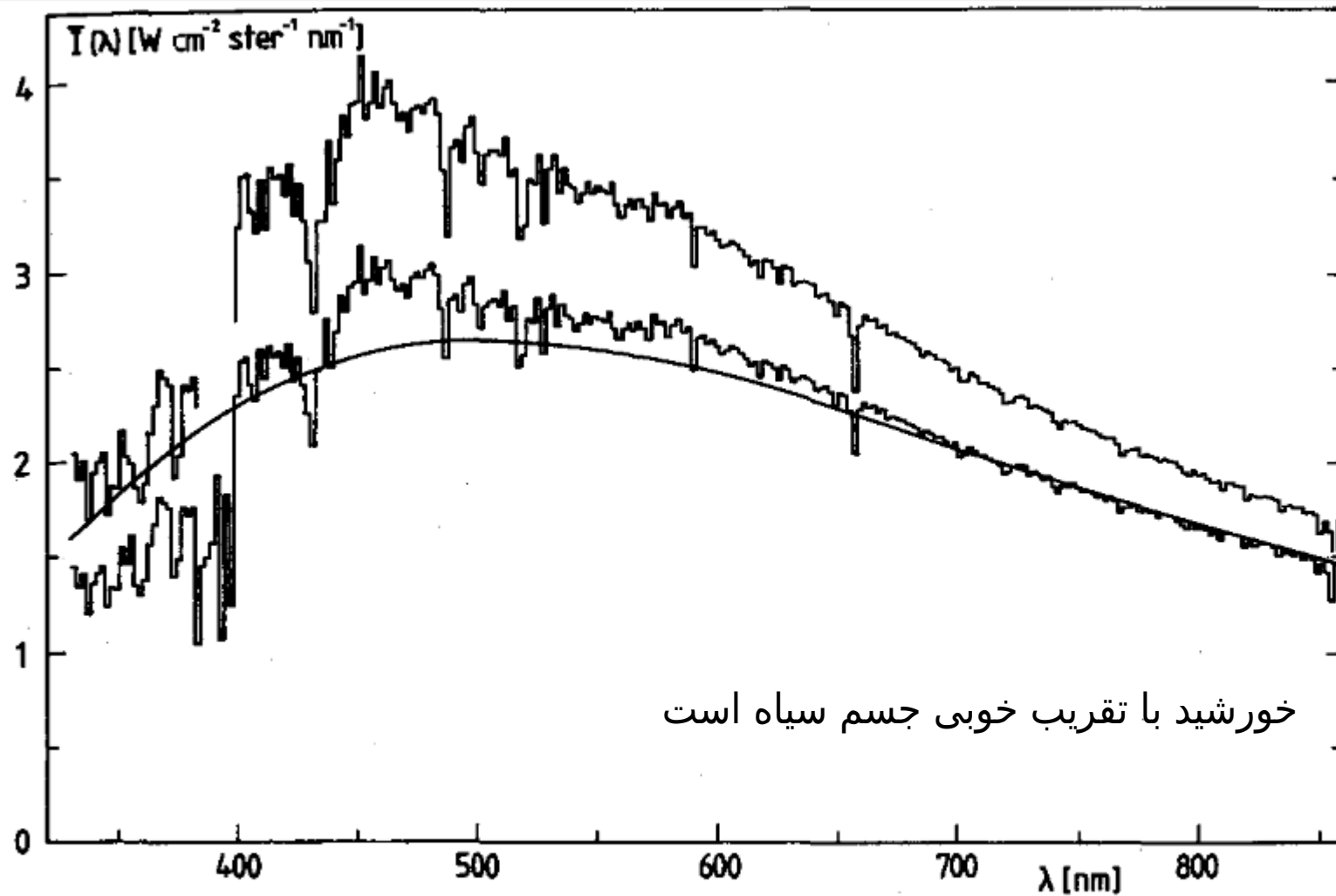
$$\text{فاصله} = 1 \text{ AU} = 1.496 (+/-0.025) \times 10^8 \text{ km}$$

$$\text{دوره دوران} = 27 \text{ days at equator}$$

$$L = 3.84 \times 10^{26} \text{ W}$$

تابندگی: مجموع تابش در تمام طول موج ها

Fig. 1.4. Central intensity $I(1, \lambda)$ – upper curve – and mean intensity $\bar{I}(\lambda)$ – lower curve –, averaged over 2-nm bands. Data from Neckel and Labs (1984). The smooth curve is a black-body spectrum for $T = 5778 \text{ K}$, the effective temperature of the Sun

Solar wind

باد خورشیدی

ذرات بارداری که با سرعتی در حدود ۴۵۰ کیلومتر بر ثانیه از خورشید به راه می افتند و فضای منظومه شمسی را طی می کنند تا به مرز منظومه شمسی با فضای میان ستاره ای برسند

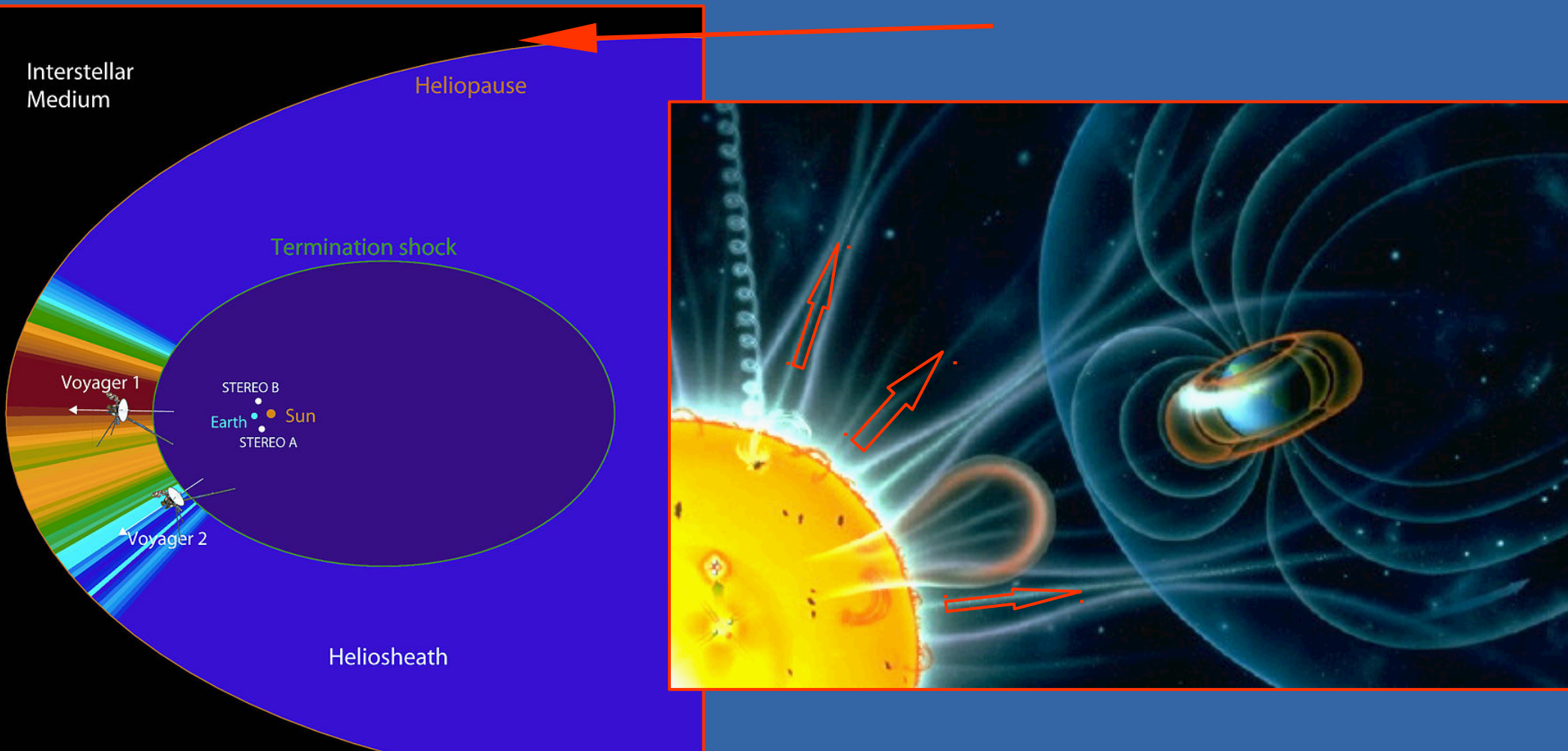
اهمیت باد خورشیدی؟

خورشید جوان

- اول- باد قوی تری داشت
- دوم- دوران و میدان مغناطیسی قوی تری داشت
- سوم- تابندگی کمتری داشت (سی درصد)

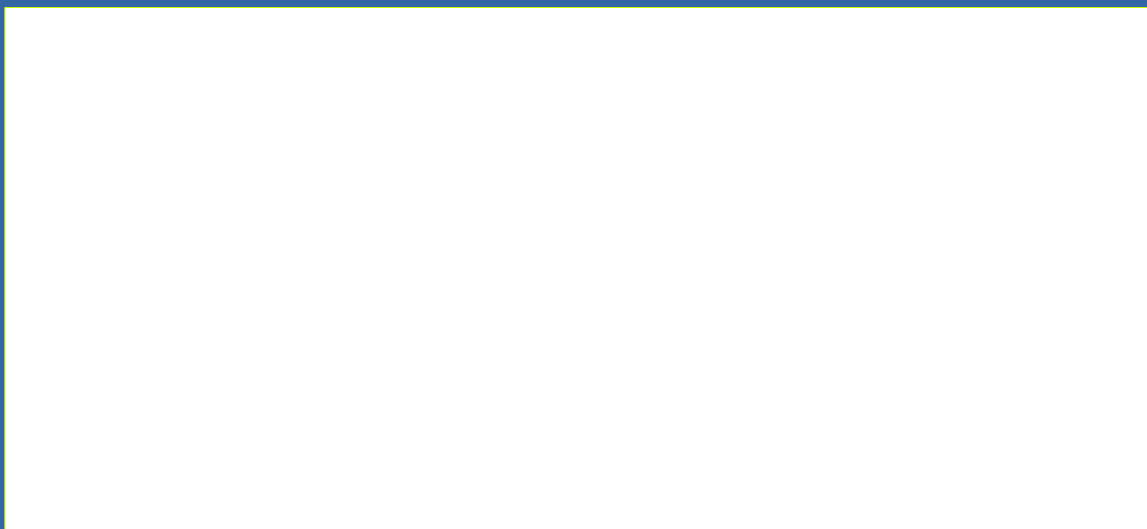
خورشید پیر هم بادهای قویتری خواهد داشت

باد خورشیدی از مدار پلوتو هم عبور می کند و در فاصله تقریبی ۱۰۰ تا ۱۲۰ واحد نجومی به مرز منظومه شمسی با باد میان ستاره ای می رسد (heliopause)

مساله يك: اگر سرعت باد خورشیدی ۴۰۰ کیلومتر بر ثانیه و چگالی آن در نزدیکی مدار زمین ۷ ذره بر سانتیمتر مربع باشد، آهنگ تغییر جرم خورشید را با فرض تقارن کروی حساب کنید

مساله يك: اگر سرعت باد خورشیدی ۴۰۰ کیلومتر بر ثانیه و چگالی آن در نزدیکی مدار زمین ۷ ذره بر سانتیمتر مربع باشد، آهنگ تغییر جرم خورشید را با فرض تقارن کروی حساب کنید

dm is conserved in any spherical shell

$$dm = 4\pi r^2 \rho dr, \quad dr = v dt, \quad \rho \sim n_p m_H$$

$$dm/dt = 4\pi r^2 \rho v$$

$$dm/dt \sim 2 \times 10^{-14} M_{\text{sun}}/\text{yr}$$

مساله دو: ناحیه کوچکی به ابعاد $\frac{1}{3}$. در $\frac{1}{3}$. ثانیه کمائی مربع را روی سطح خورشید در طول موج پانصد نانومتر با یک تلسکوپ ۶۰ سانتیمتری رصد کردیم. اگر بازه نوردهی یک میلی ثانیه و پهنای فیلتر ده میلی آنگستروم باشد، تعداد فوتونها را با فرض بازدهی یک درصد حساب کنید

مساله دو: ناحیه کوچکی به ابعاد $\frac{1}{3}$ در $\frac{1}{3}$ ثانیه کمانی مربع را روی سطح خورشید در طول موج پانصد نانومتر با یک تلسکوپ 60 سانتیمتری رصد کردیم. اگر بازه نوردهی یک میلی ثانیه و پهنای فیلتر ده میلی آنگستروم باشد، تعداد فوتونها را با فرض بازدهی یک درصد حساب کنید

$$\text{intensity} \sim 2.8 \text{ W cm}^{-2} \text{ nm}^{-1} \text{ ster}^{-1}$$

$$\text{area} \sim (.3 * 722 * 10^7)^2 \text{ cm}^2$$

$$\text{bandwidth} = 1 \text{ pm}$$

$$\text{solid angle} = \text{area}/\text{distance} = 1.26 \times 10^{-23} \text{ ster}$$

$$\text{Energy of a single photon} = hc/\lambda = 4 \times 10^{-19} \text{ J}$$

$$E_{\text{tot}} = \text{area} \times \text{efficiency} \times \text{intensity} \times \text{bandwidth} \times \text{exposure} \times \text{solid angle}$$

$$N_{\text{photons}} \sim 420$$

Zeeman splitting

شکافتگی زیمان

$$E_{J,M} = E_J + \mu_0 g M_J B$$

$$\lambda - \lambda_0 = (e/[4\pi c m_e]) g^* \lambda^2 B$$

$$g^* = gM - g'M'$$

$$\lambda - \lambda_0 = \Delta\lambda_B = 4.67 \times 10^{-5} g^* \lambda^2 B$$

B : Gauss

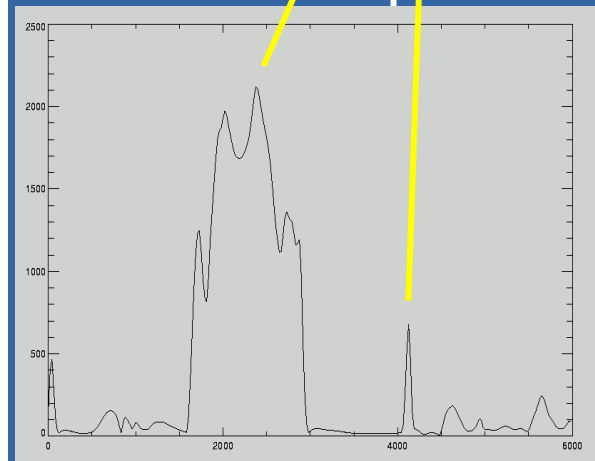
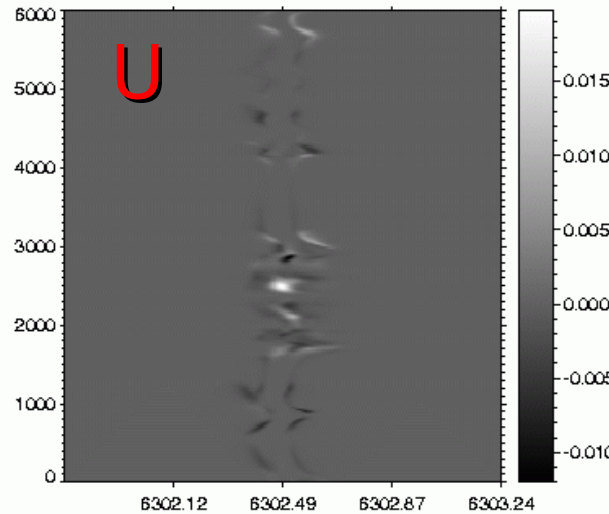
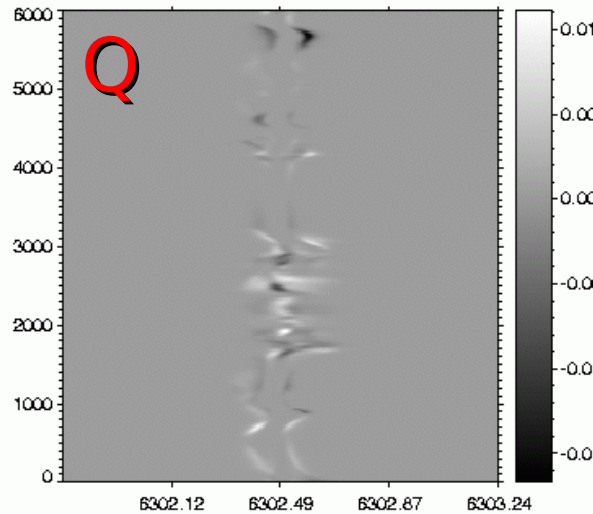
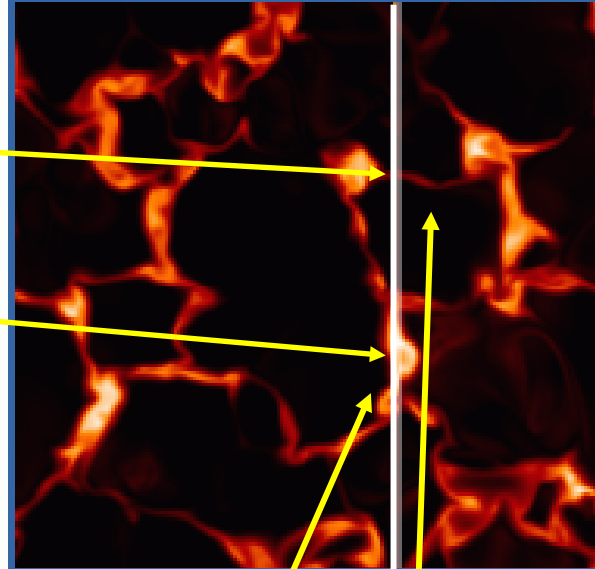
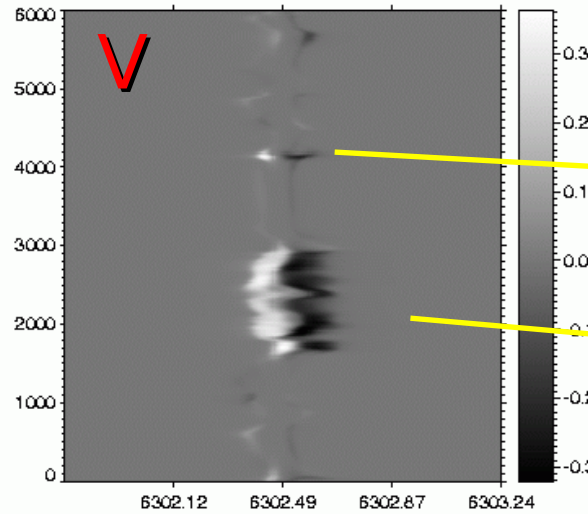
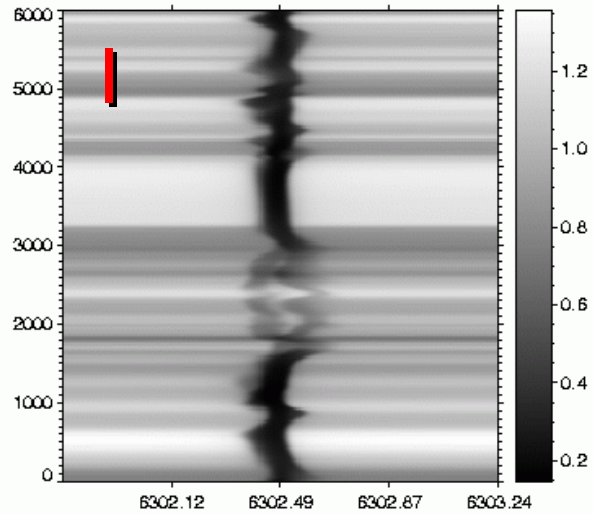
λ : cm

Splitting is determined by Lande factor g :

$$g(J,L,S) = 1 + [J(J+1) + S(S+1) - L(L+1)]/[2J(J+1)]$$

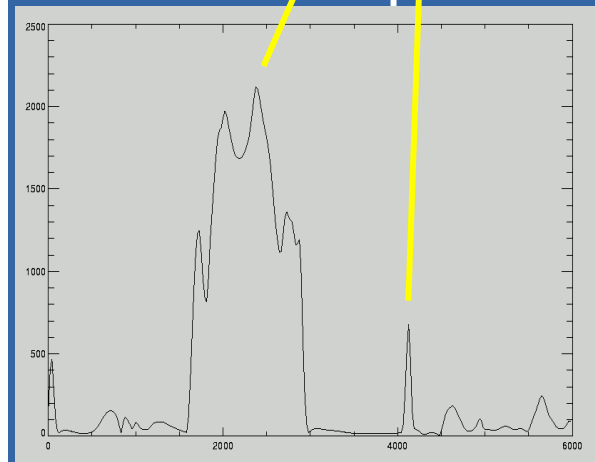
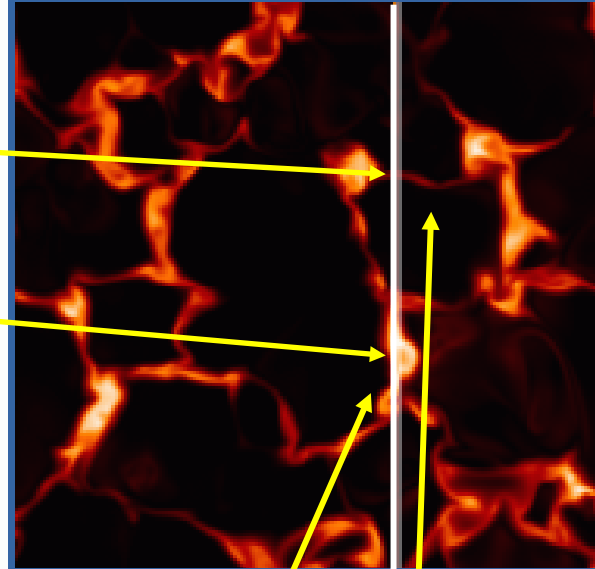
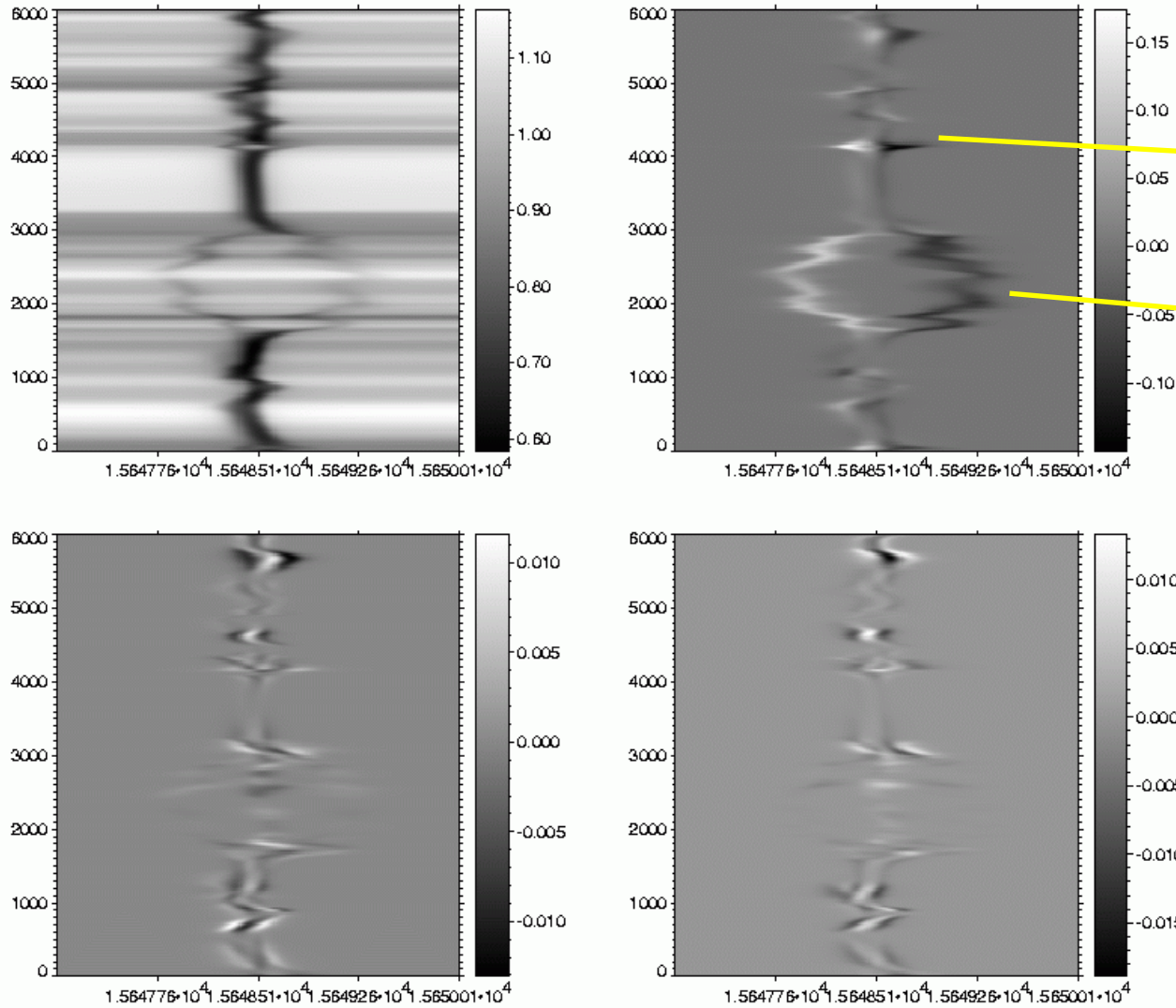
شکافتگی زیمان با مربع طول موج رابطه دارد

Fe I 630.25 nm

شکافتگی زیمان با مربع طول موج رابطه دارد

Fe I 1564.8 nm

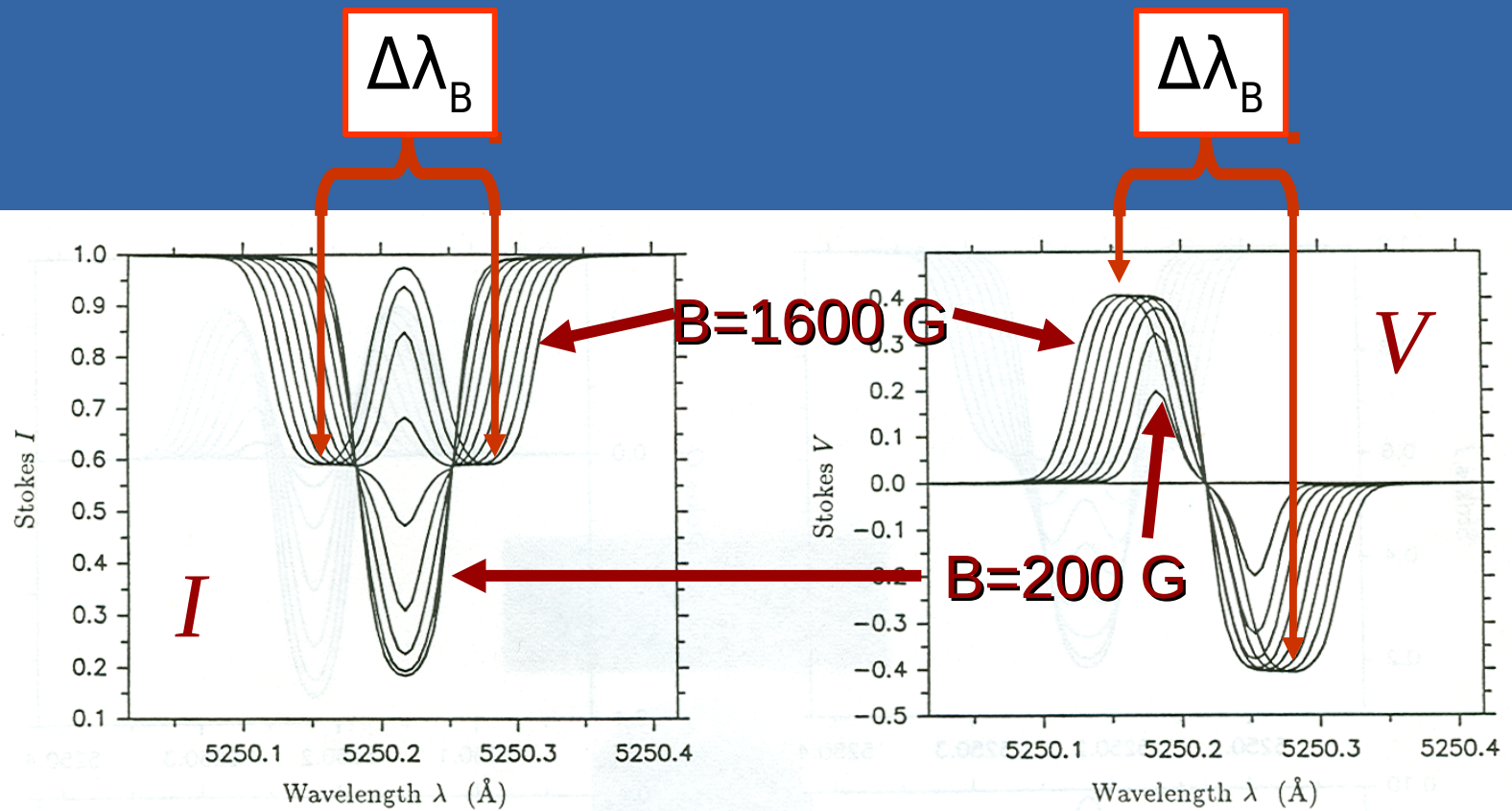
مقایسه پهن شدگی داپلری و مغناطیسی

$$\Delta\lambda_B = 4.67 \times 10^{-5} g^* \lambda^2 B$$

$$\Delta\lambda_D = \lambda / c \sqrt{2k_B T / m}$$

$$\Delta\lambda_B \propto \lambda^2$$

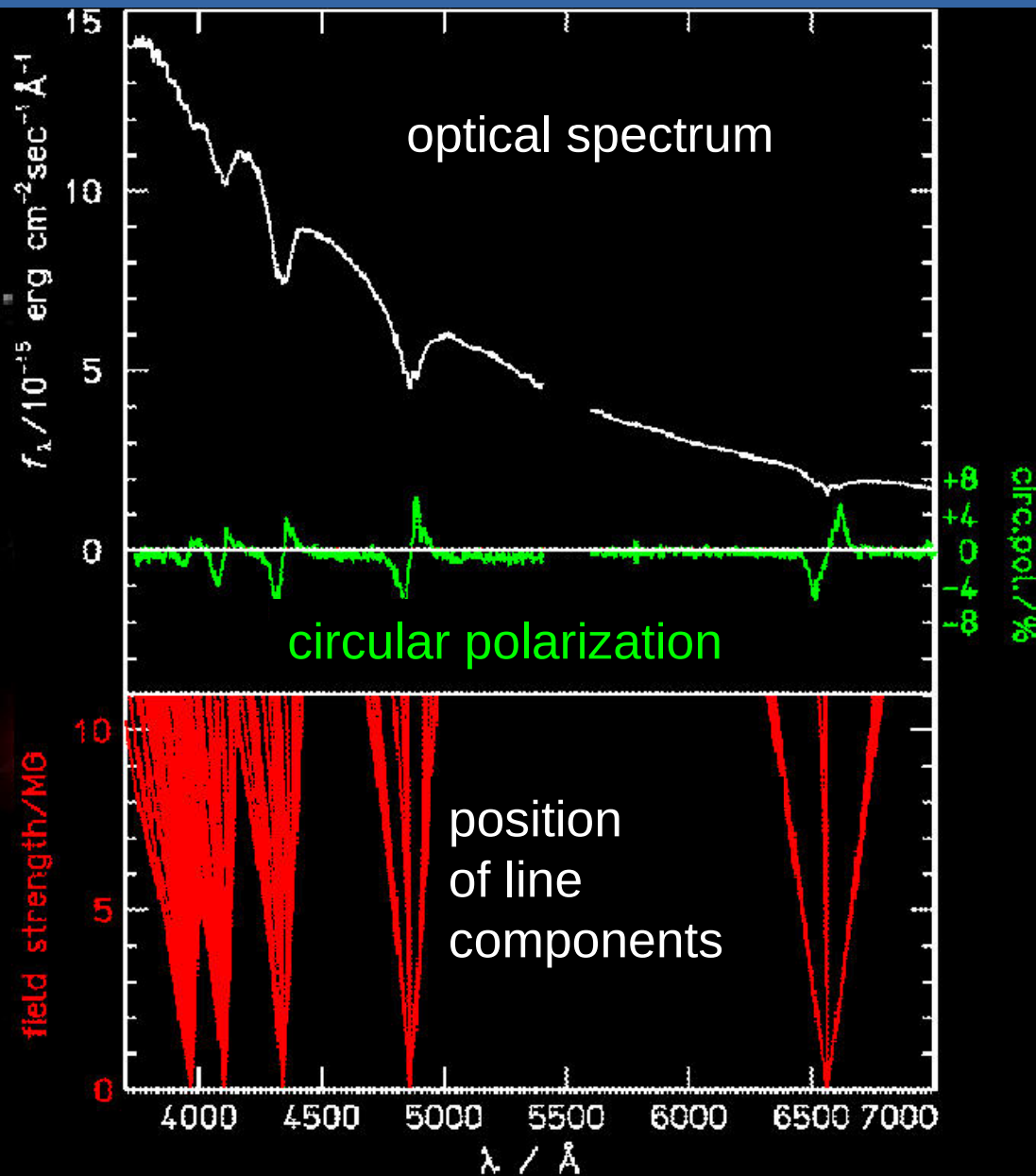
$$\Delta\lambda_D \propto \lambda$$

Magnetic fields: Zeeman regime

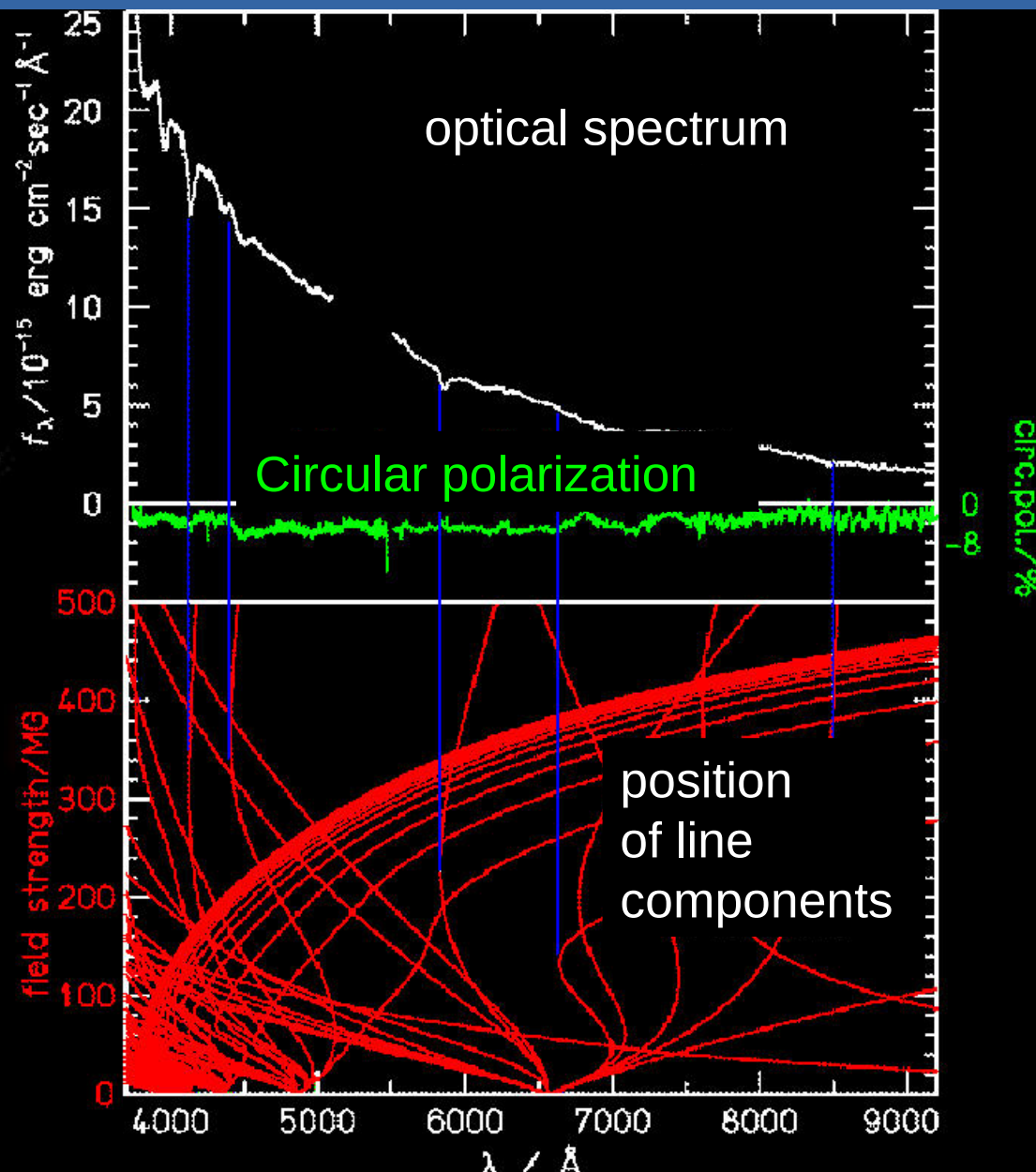
spectrum of a white dwarf
(PG 1658+440) with field
strength of about **5 MG**

Magnetic fields: Paschen-back regime

L

White dwarf Grw+70 8247
B=300MG

فشار مغناطیسی و نیروی شناوری

- Magnetic field exerts a pressure. Pressure balance between two components of the atmosphere, 1 and 2 (Gauss units):

$$\frac{B_1^2}{2\mu_0} + P_1 = P_2 + \frac{B_2^2}{2\mu_0}$$

- If, e.g. $B_2 = 0$, then $P_1 < P_2$ and it follows:
Magnetic features are evacuated compared to surroundings.
- If $B_2 = 0$ and $T_1 = T_2$, then also $\rho_1 < \rho_2$, so that the magnetic features are buoyant compared to the surrounding gas.

β پلازما

- Plasma β describes the ratio of thermal to magnetic energy density:

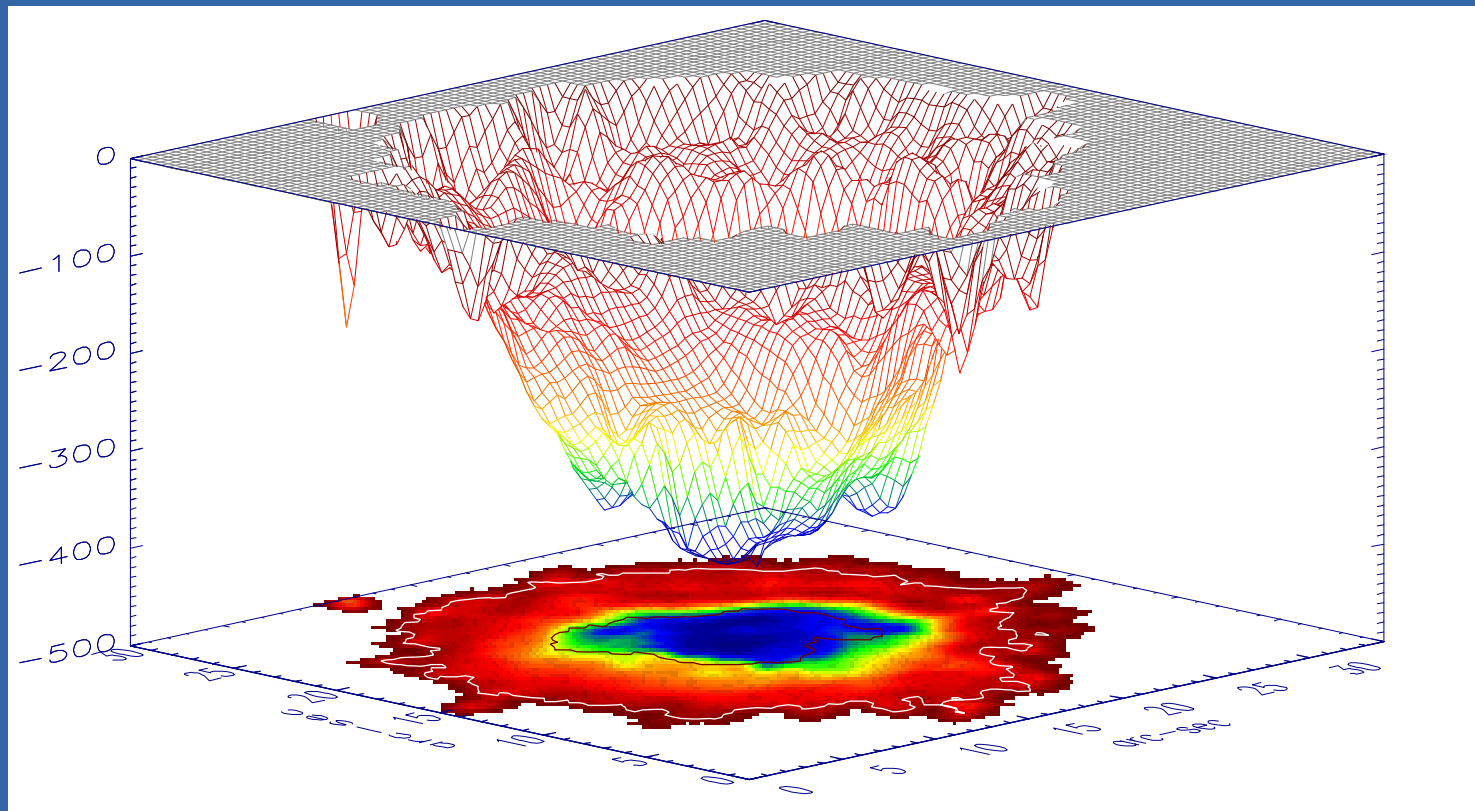
$$\beta = \frac{2\mu_0 P}{B^2}$$

- $\beta < 1 \rightarrow$ Magnetic field dominates and dictates the dynamics of the gas
- $\beta > 1 \rightarrow$ Thermal energy, i.e. gas dominates & forces the field to follow
- β changes with r/R_{sun}
  - $\beta > 1$ in convection zone
  - $\beta < 1$ in atmosphere, particularly in corona $\beta \ll 1$

Sunspot Wilson depression

Map of Wilson depression

(determined from T & B measurements and assumption that sunspot magnetic field is close to potential)

Mathew et al. (2004)

قانون اهم

$$\mathbf{j} = \sigma(\mathbf{E} + \mathbf{v} \times \mathbf{B})$$

معادله القای مغناطیسی

$$\dot{\mathbf{B}} = \text{curl}(\mathbf{v} \times \mathbf{B}) - \text{curl}(\eta \text{curl} \mathbf{B})$$

القا

اتلاف اهمی

Magnetic diffusivity
پخشندگی مغناطیسی

$$\eta = \frac{1}{\mu\sigma}$$

Magnetic Reynolds number

$$R_m = vl/\eta$$

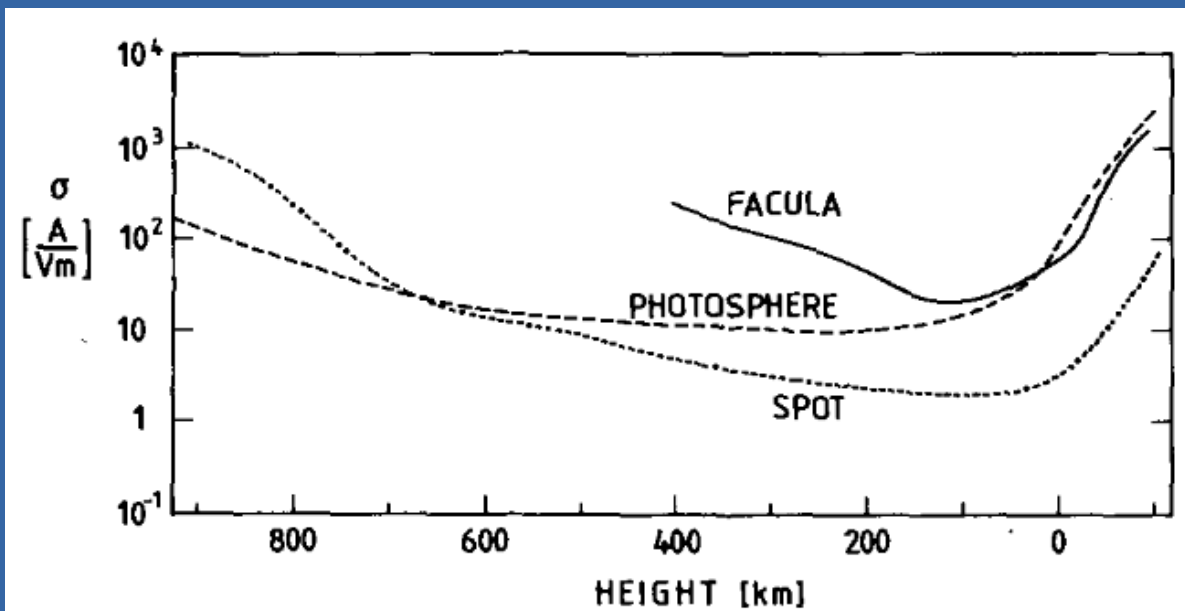
ضریب رسانش الکتریکی

$$\sigma = \frac{32 \epsilon_0^2 \sqrt{\pi} (2kT)^{3/2}}{\sqrt{m_e} e^2 Z \ln \Lambda} \gamma E$$

(full ionization)

rough estimate of **electric conductivity** $\sigma \sim 0.003 T^{1.5}$ [A/V.m]

Ionization fraction $\sim 1\%$ in the photosphere, $\sim 100\%$ in corona
If the electron density is much smaller than the neutral density,

(weakly ionized plasma)

$$\sigma = \frac{3 e^2}{8S (2\pi m_e kT)^{1/2}} \frac{n_e}{n_n}$$

Reynolds number vs Magnetic Reynolds number

Magnetic diffusivity

$$\eta = \frac{1}{\mu\sigma}$$

$$\eta \gg 1$$

برای رسانایی بالا داریم

Magnetic Reynolds number

$$R_m = vl/\eta$$

$$R_m \sim 10^6$$

Magnetic Reynolds number is a measure of coupling between flow and magnetic field, or ratio of timescales of Ohmic decay (L^2/η) to advection (L/v)

Reynolds number = $V \cdot L / \nu$

ν : viscosity

Reynolds number is the ratio of inertia to resistive forces

خورشید آزمایشگاه فیزیک پلاسماست

object	L (m)	U (m/s)	mag. diffusivity		
			$\eta=1/\mu_0\sigma$ (m ² /s)	$R_m = U L / \eta$	$\tau_{\text{decay}} = L^2/\eta$ (year)
lab	1	1	0.1	10^2	10^{-6}
Earth (outer core)	10^6	10^{-3}	2	$\sim 10^2$	10^4
Sun (atmosphere)	10^8	10^2	10^4	$\sim 10^6$	10^5
Sun (convection zone)	10^9	10^3	10^2	$10^7 - 10^9$	10^9

$$\frac{\partial \mathbf{B}}{\partial t} = \nabla \times \left(\mathbf{v} \times \mathbf{B} - \frac{1}{R_m} \nabla \times \mathbf{B} \right)$$

advection

diffusion

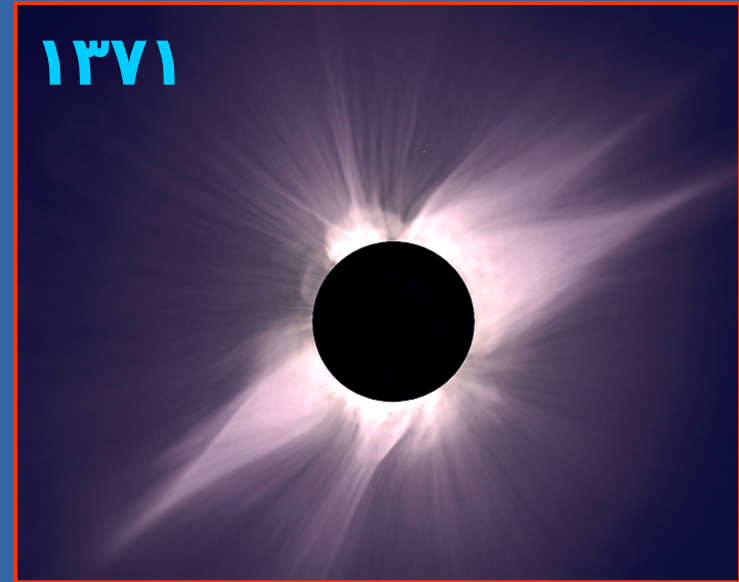
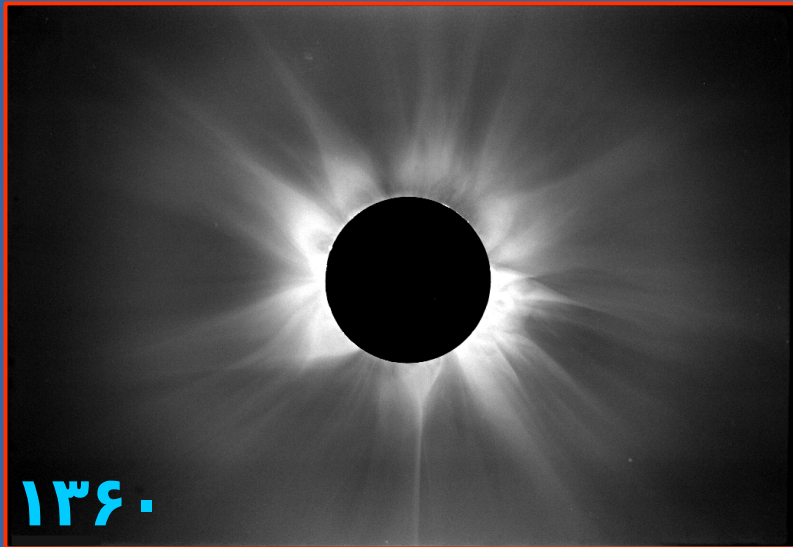
Frozen-in magnetic field

(large conductivity, large Reynold number)

Force-free magnetic field

($\mathbf{j} \times \mathbf{B} = 0$)

تاج خورشید

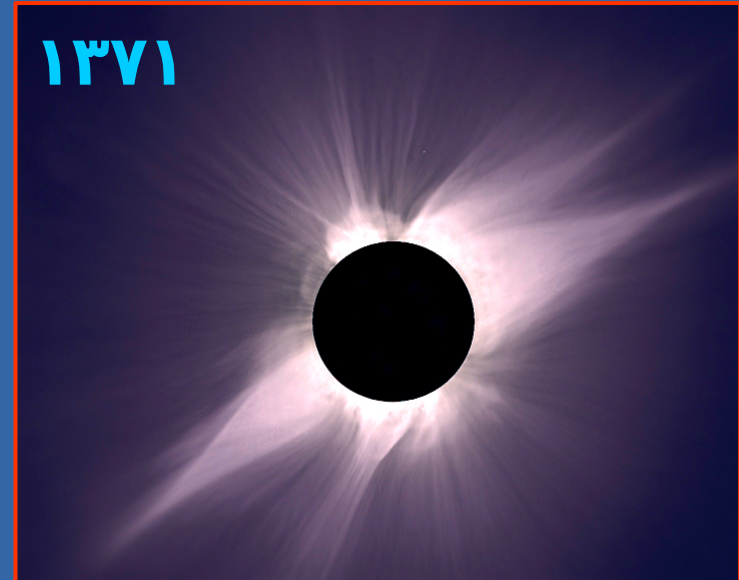
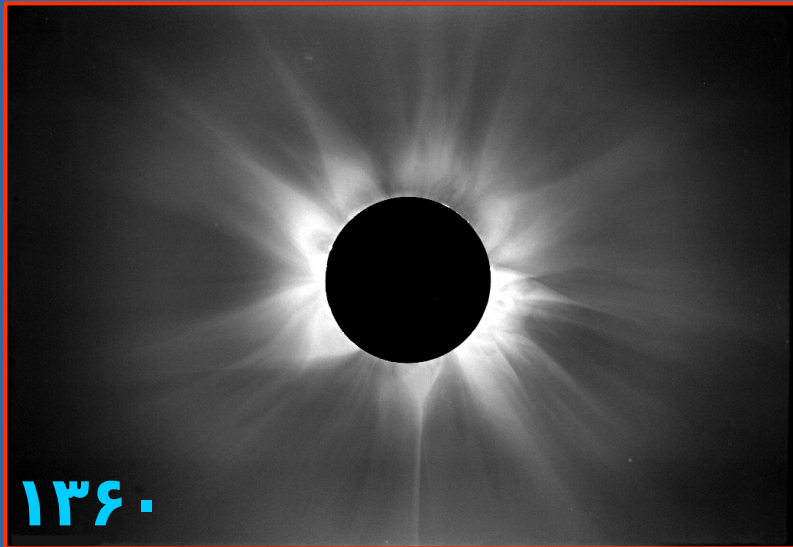
سال ۱۹۴۰: دمای تاج بیش از یک میلیون درجه است

پرسش: چرا اینقدر دیر، بیست سال بعد از کوانتوم مکانیک؟

پرسش: چطور نتیجه می گیریم که دمای تاج یک میلیون درجه است؟

پرسش: چگونه انرژی از نورسپهر ۶۰۰۰ کلوین به تاج یک میلیون کلوین می رسد؟

تاج خورشید

Observations:

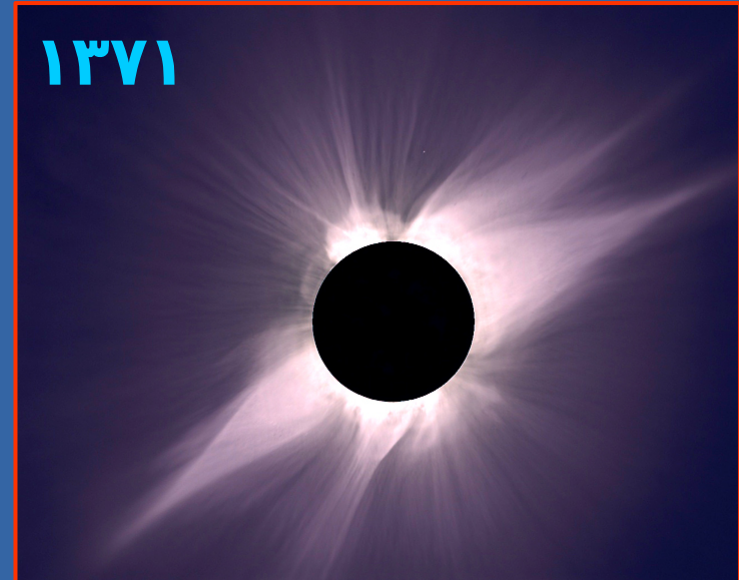
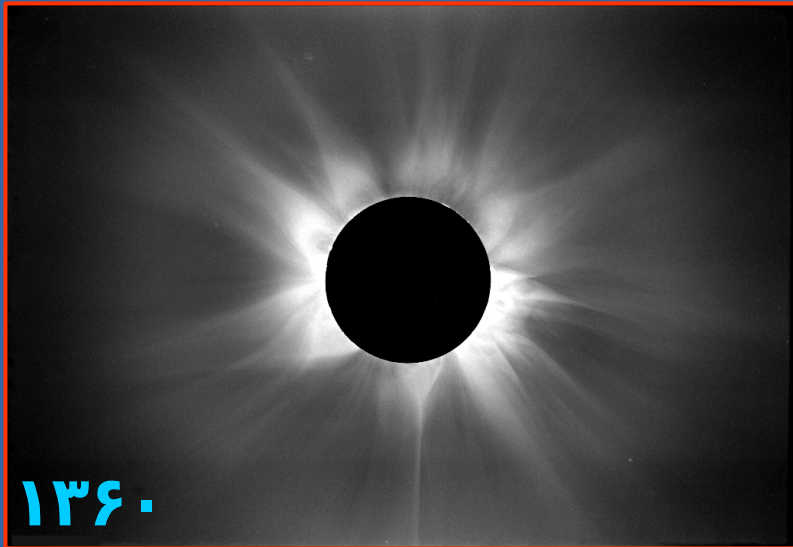
K-corona: $r < 2 r_{\text{sun}}$: a continuum spectrum similar to photosphere without lines

F-corona: $r > 2 r_{\text{sun}}$: similar to photospheric spectrum

K-corona: strongly polarized

F-corona: weakly polarized

تاج خورشید

Explanation:

K-corona: $r < 2 r_{\text{sun}}$: photospheric light scattered by hot electrons.

F-corona: $r > 2 r_{\text{sun}}$: photospheric spectrum scattered by dust particles.

مساله سه: در طیف K-Corona خط اچ و کی کلسیم در ۴۰۰ نانومتر دو خط پهن و کم عمق با پهنای ۲۰ نانومتر هستند. اگر این طیف پهن شده نورسپهر باشد، دمای ذرات پراکندگی را حساب کنید

مساله سه: در طیف K-Corona خط اچ و کی کلسیم در ۴۰۰ نانومتر دو خط پهن و کم عمق با پهنای ۲۰ نانومتر هستند. اگر این طیف پهن شده نورسپهر باشد، دمای ذرات پراکندگی را حساب کنید

most probable velocity $v^2 = 2 k_B T / m$

Doppler effect: $\Delta v_D / v = v / c$

the full line width is $2\Delta v_D$

$\Delta v_D / v = \Delta \lambda_D / \lambda = 1/20$

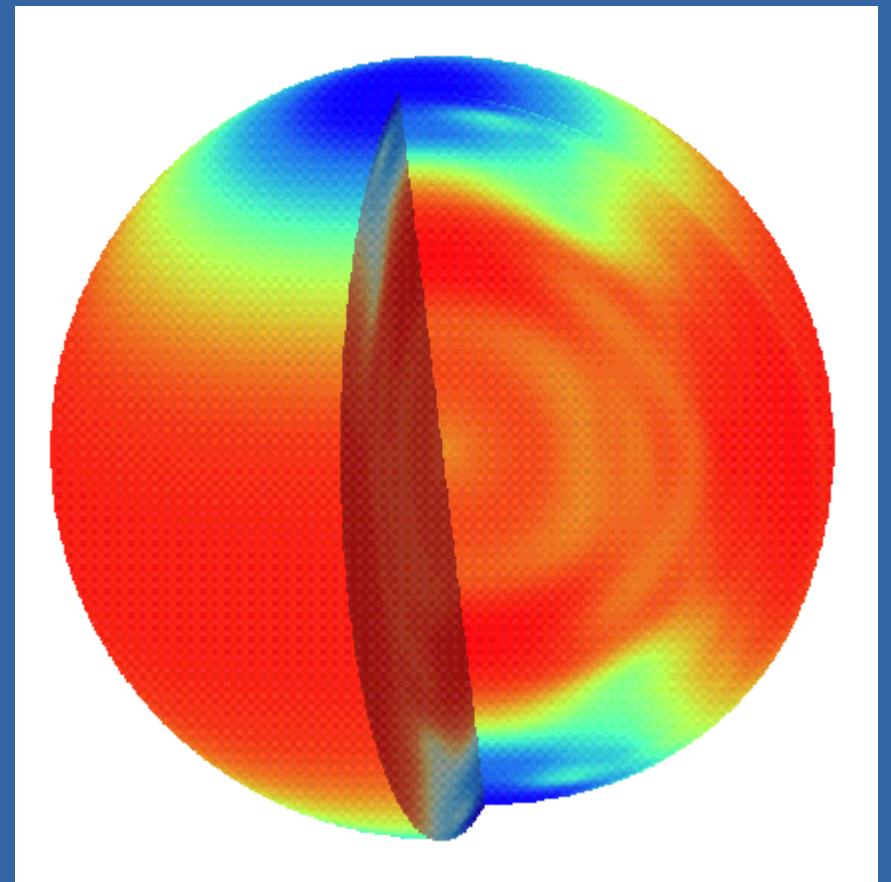
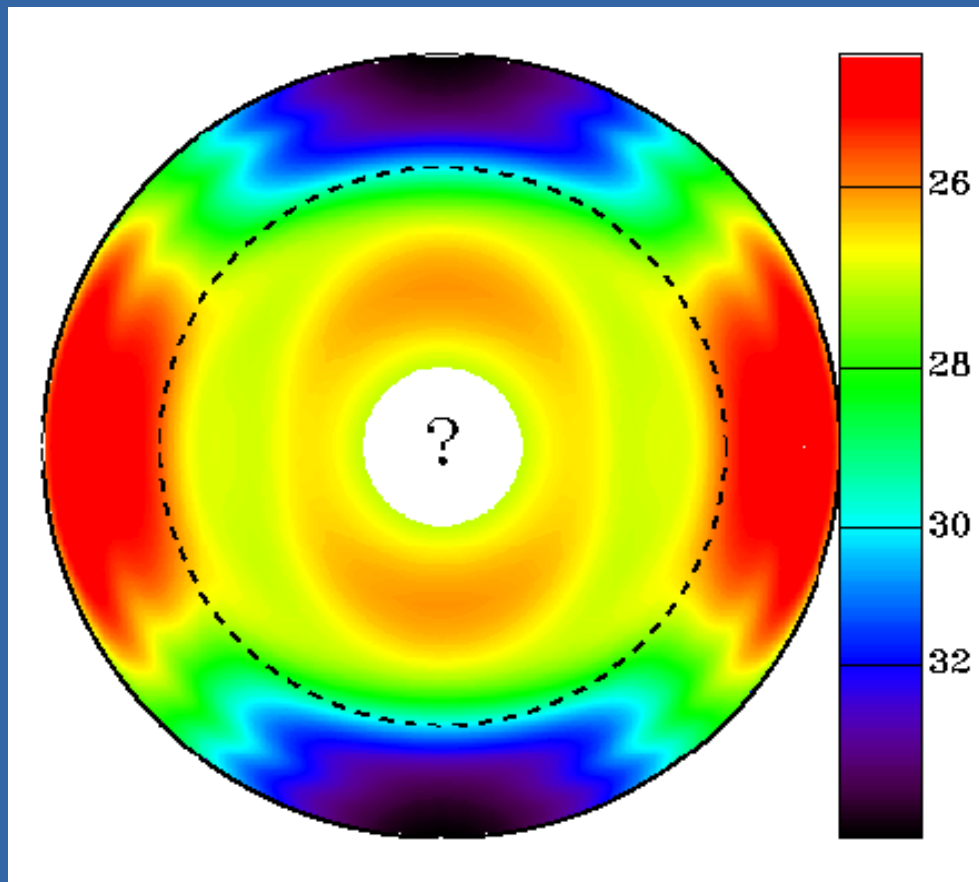
kinetic temperature $T = (m/2 k_B) [(c \Delta \lambda_D) / (2\lambda)]^2$

$m = m_e, \quad T \sim 1.8 \times 10^6 \text{ K}$

دوران دیفرانسیلی درونی

Structure of internal rotation deduced from MDI data

Note: differential rotation in CZ, solid rotation below

تحول دوران خورشید

ستاره های جوان صد برابر تند تر از خورشید دوران می کنند

Skumanich قانون: $\Omega \sim \text{age}^{-1/2}$

در نتیجه خورشید وقتی جوان تر بود سریع تر می چرخید

پرسش: تکانه زاویه ای خورشید اولیه کجا رفت؟

تحول دوران خورشید- ۱

پرسش: تکانه زاویه ای خورشید اولیه کجا رفت؟

پاسخ اول: باد خورشیدی

باد خورشیدی با خود تکانه زاویه ای حمل میکند. گشتاور، آهنگ تغییر تکانه زاویه ای توسط باد خورشیدی در غیاب میدان مغناطیسی

$$j = \Omega R_{sun} dm/dt$$

dm/dt آهنگ جرم منتقل شده توسط باد خورشیدی در واحد زمان است
مساله: این آهنگ چند مرتبه بزرگی کوچکتر از آن است که سرعت کند شدن دوران خورشید را توجیه کند

تحول دوران خورشید- ۲

پرسش: تکانه زاویه ای خورشید اولیه کجا رفت؟

پاسخ دوم: میدان مغناطیسی

باد خورشیدی در کانالهای میدان تا شعاع آلفون منتشر می شود و در آنجا سرعت انتشار بیش از سرعت آلفون است. تا آنجا باد خورشیدی مثل جسم صلب دوران میکند در اثر نیروی میدان. باد تکانه زاویه ای را آن سوی شعاع آلفون حمل میکند

$$j = \Omega R_A dm/dt$$

شعاع آلفون، حدود ۱۰-۲۰ برابر شعاع خورشید R_A

چرا جو ستاره ها را بررسی می کنیم؟

فیزیک

Stellar atmospheres as laboratories

Plasma-, atomic-, and molecular physics, hydrodynamics, thermodynamics

Basic research

Technical application

اخترفیزیک

Spectral analysis of stars

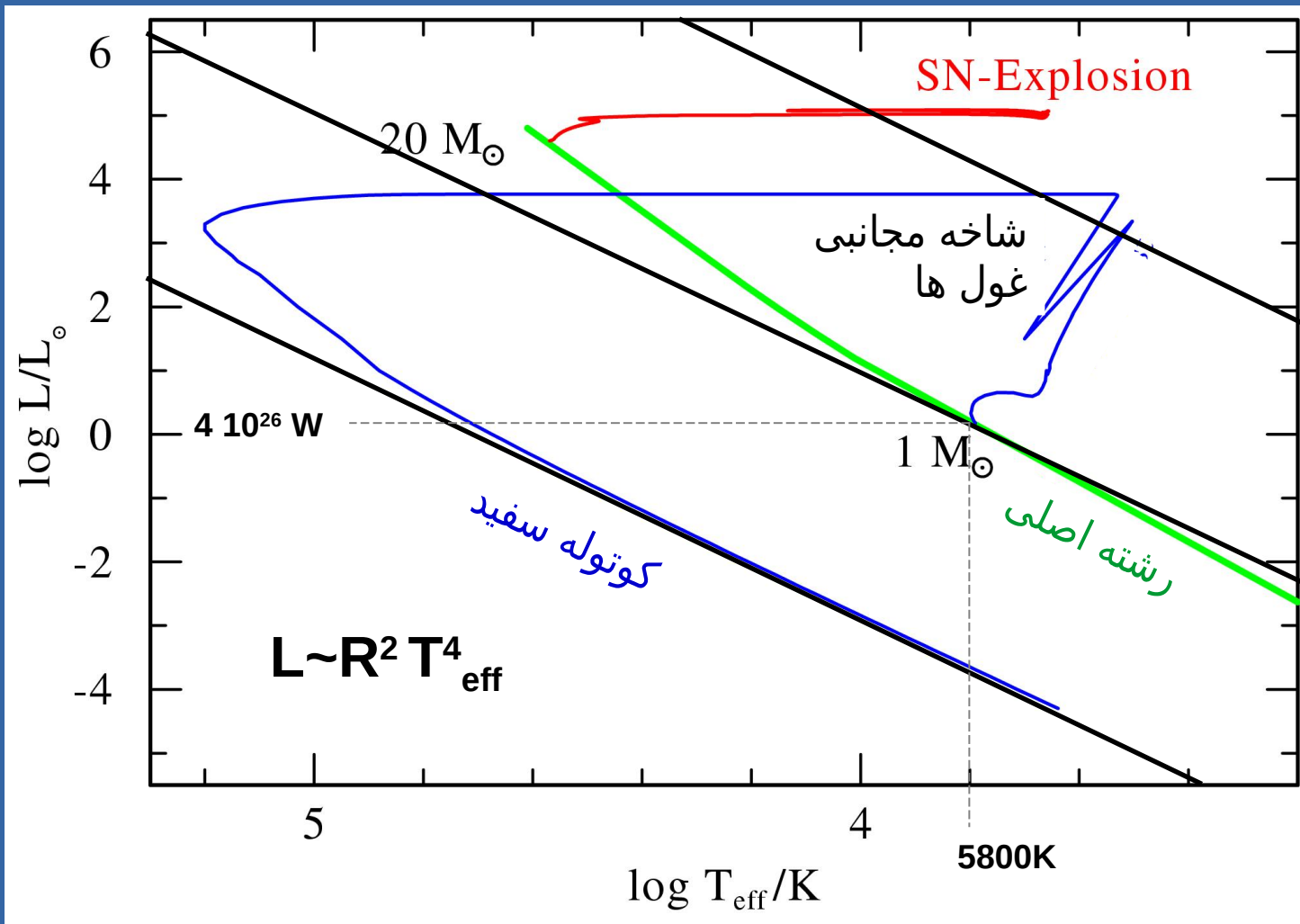
Structure and evolution of stars

Galaxy evolution

Evolution of the Universe

نمودار هرتسپرونگ - راسل

100 R_{sun}

1 R_{sun}
=700000Km

0.01 R_{sun}

تعریف جو ستاره

لایه ای که از بیرون قابل مشاهده باشد
لایه ای که از آن انرژی به فضا منتشر می شود

نه درون ستاره (عمق نوری ضخیم)
نه سحابی میان ستاره ای یا میان کهکشانی (عمق نوری نازک)

شامل فام سپهر، تاج، باد ستاره ای، قرص برافزایشی

جو سیارات موضوعی نزدیک به جو ستاره هاست

معادله انتقال تابش و جو ستاره ها

جو ستاره کمتر از یک بیلیونیم جرم آن را شامل می شود، پس چرا به مطالعه آن علاقه مند هستیم؟

جو ستاره چیزی است که می توانیم بینیم، اندازه گیری و تحلیل کنیم

با اطلاعاتی که از جو ستاره بدست می آید می توانیم نمودار قدر-رنگ (قابل مشاهده) را به نمودار تابندگی-دما (قابل مدل سازی) تبدیل کنیم که مدل تحول ستاره به دست می دهد

با بررسی جو ستاره فراوانی عناصر را که نتیجه شیمی کیهانی است، به دست می آوریم

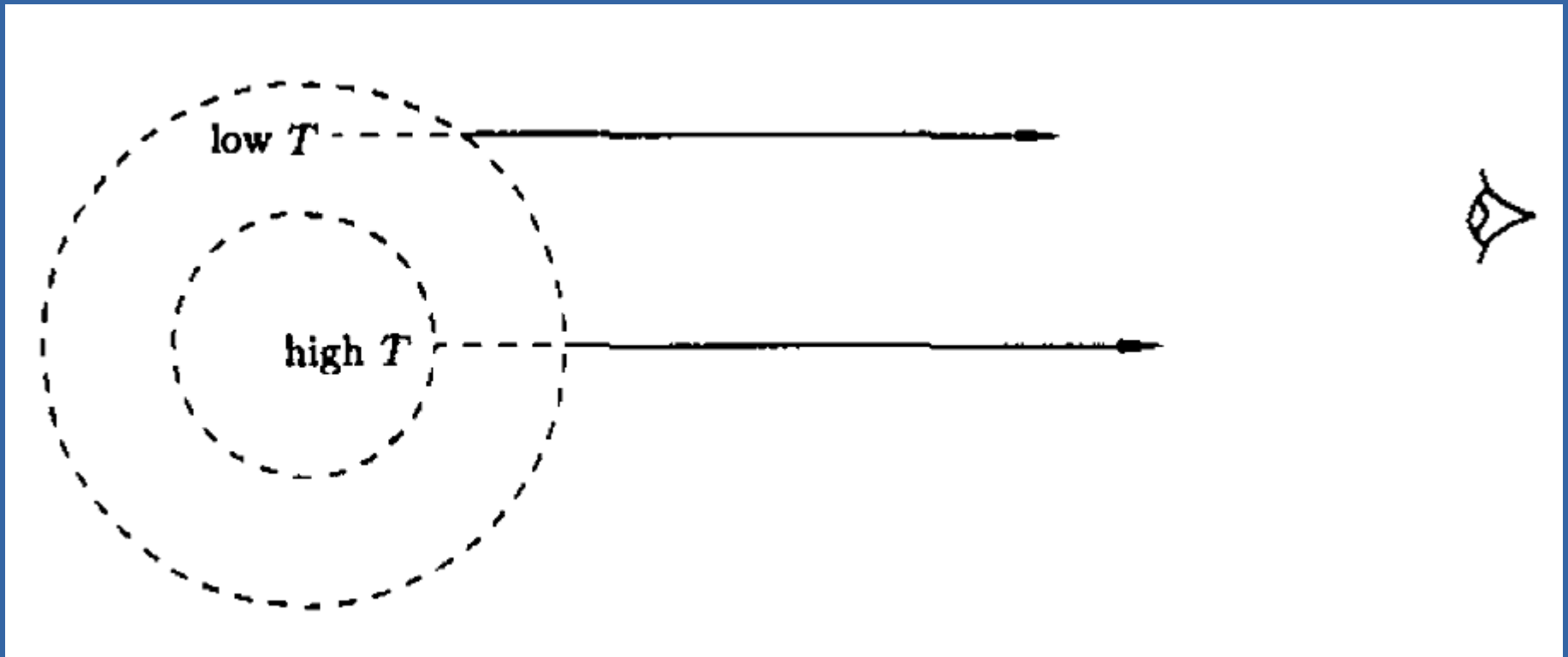
ستاره ها واحد های ساخت کهکشانشان هستند. دانش ما از کهکشان های دوردست که در آنها ستاره ها قابل تفکیک نیستند، بدون دانستن فرایندهای فیزیکی جو ستاره ها غیرممکن است

جو ستاره مکانی است که گذار از تعادل گرمایی درون ستاره به تعادل گرمایی فضای سرد بیرونی روی می دهد. این منطقه اغلب حالتی غیرتعادلی دارد

جو ستاره و معادله انتقال تابش: منابع (برای دنیا و آخرت)

- Dimitri Mihalas
  - Stellar Atmospheres, W.H. Freeman, San Francisco
- Rob Rutten
  - Lecture Notes Radiative Transfer in Stellar Atmospheres
<http://www.fys.ruu.nl/~rutten/node20.html>

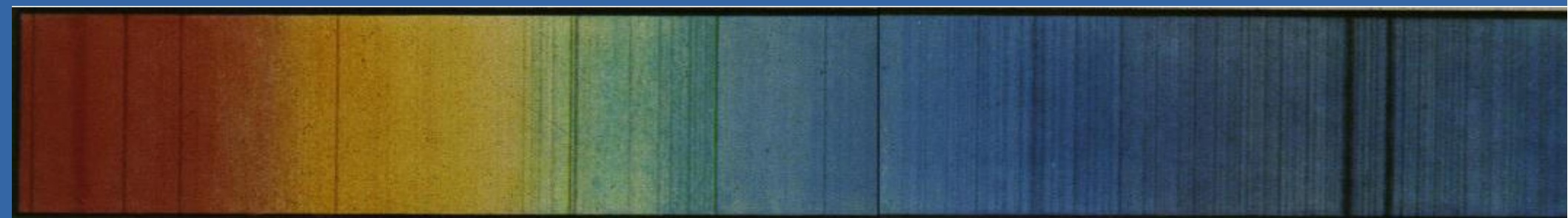
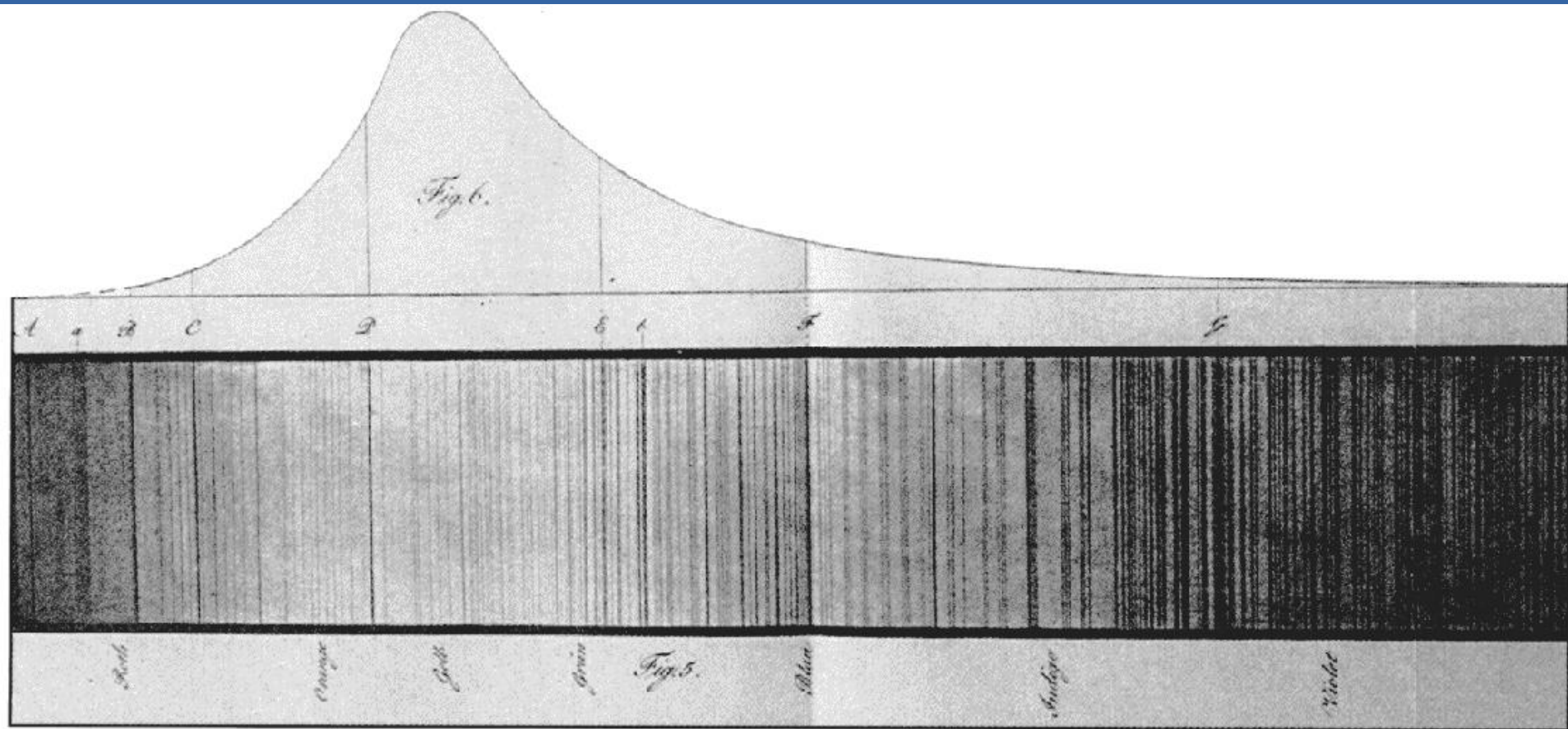
کنار تاریکی

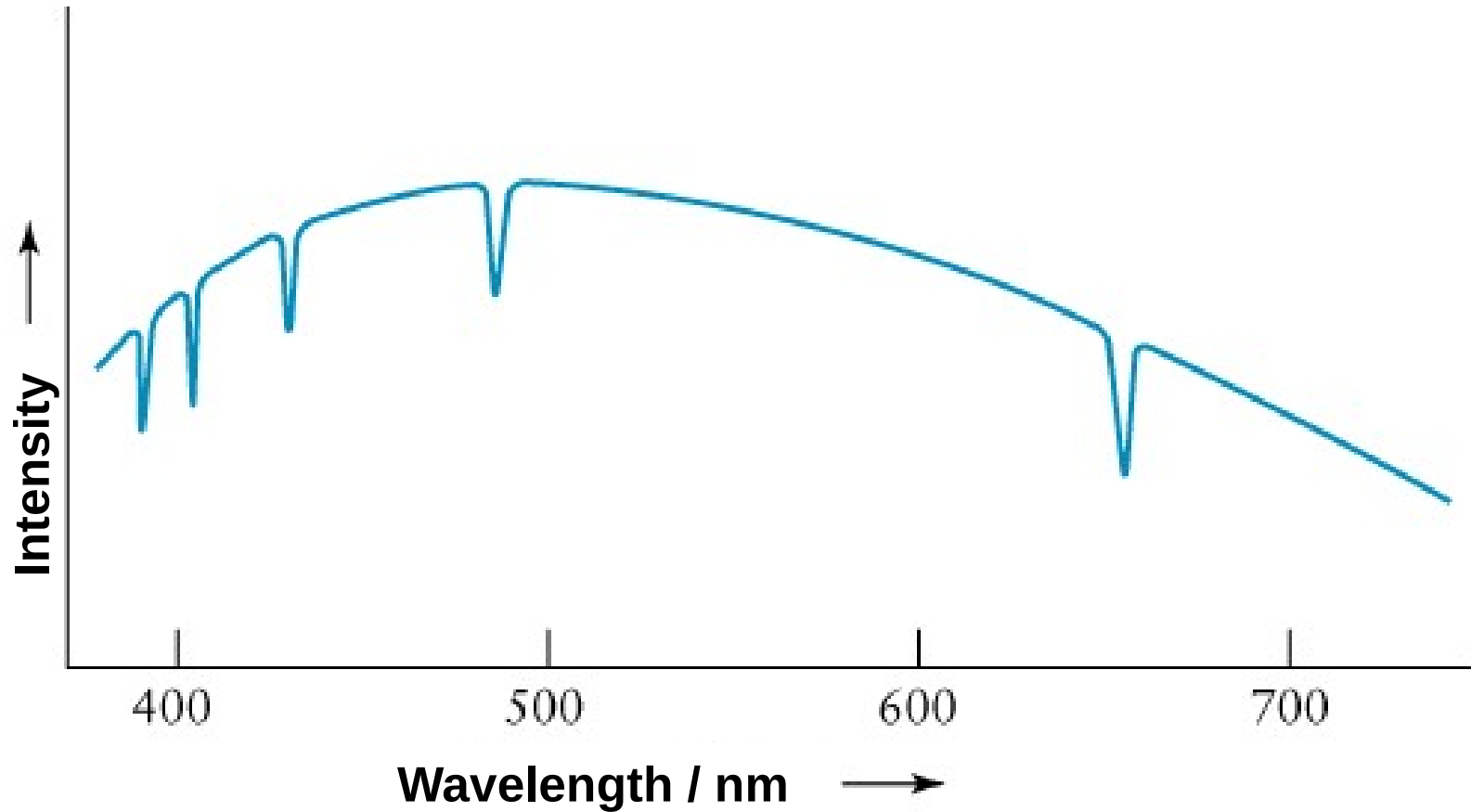
$$d\tau_\nu = -\kappa_\nu \rho dr$$

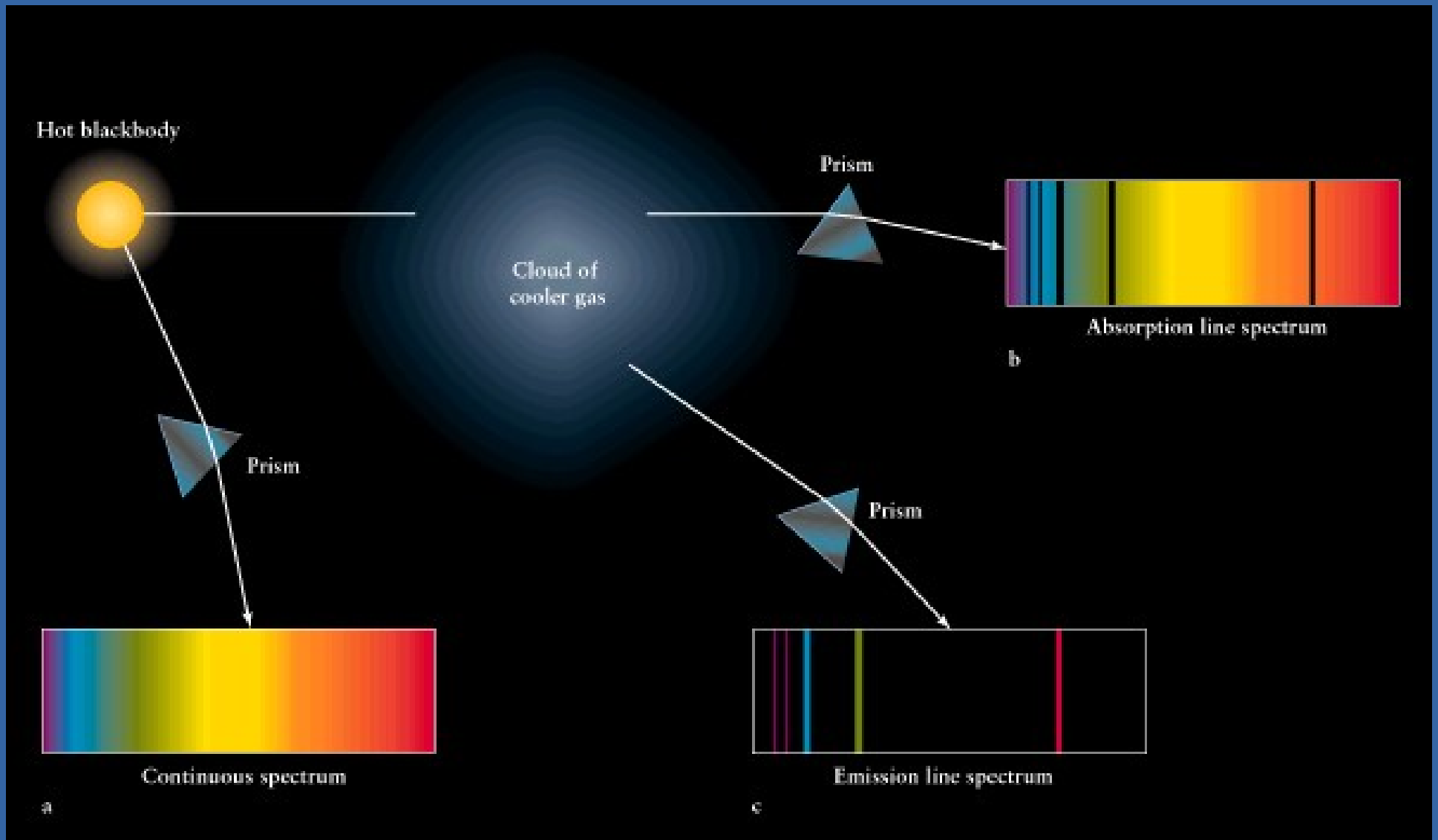
خط های فرانهوفر

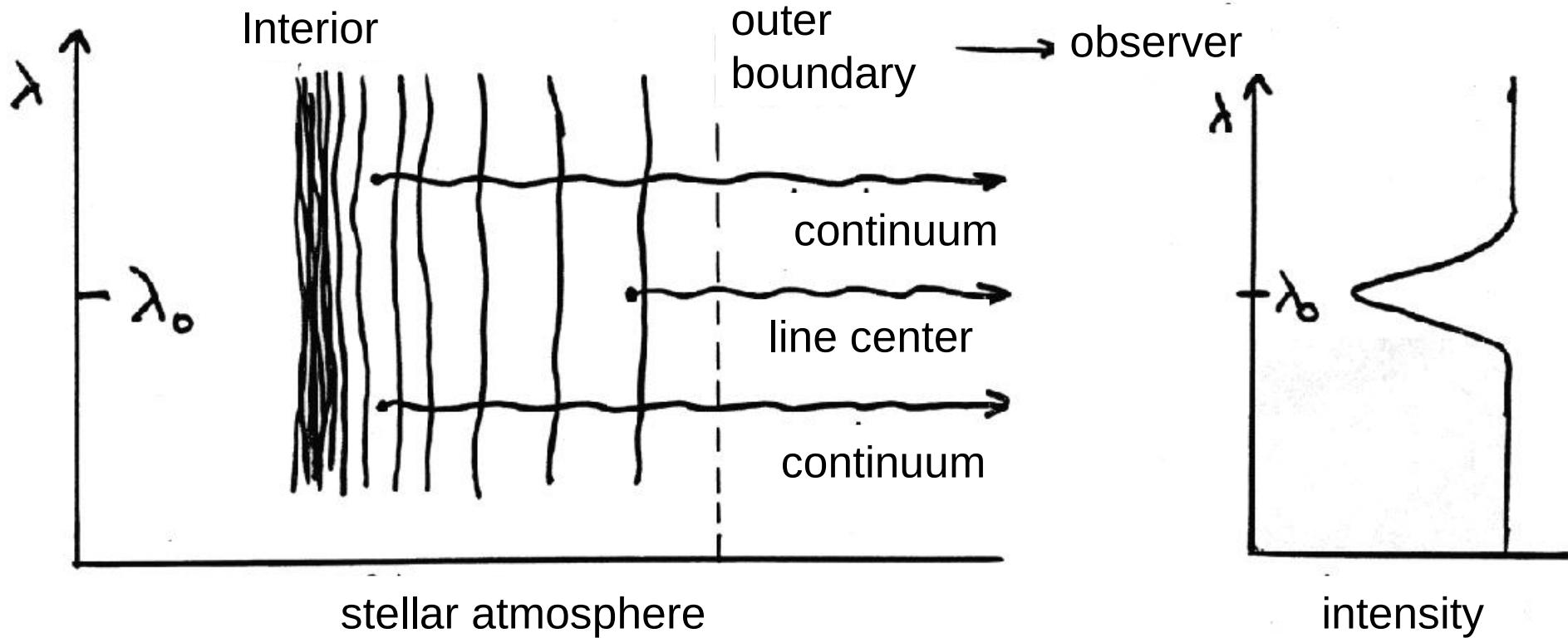
طرح ساده خط های طیفی

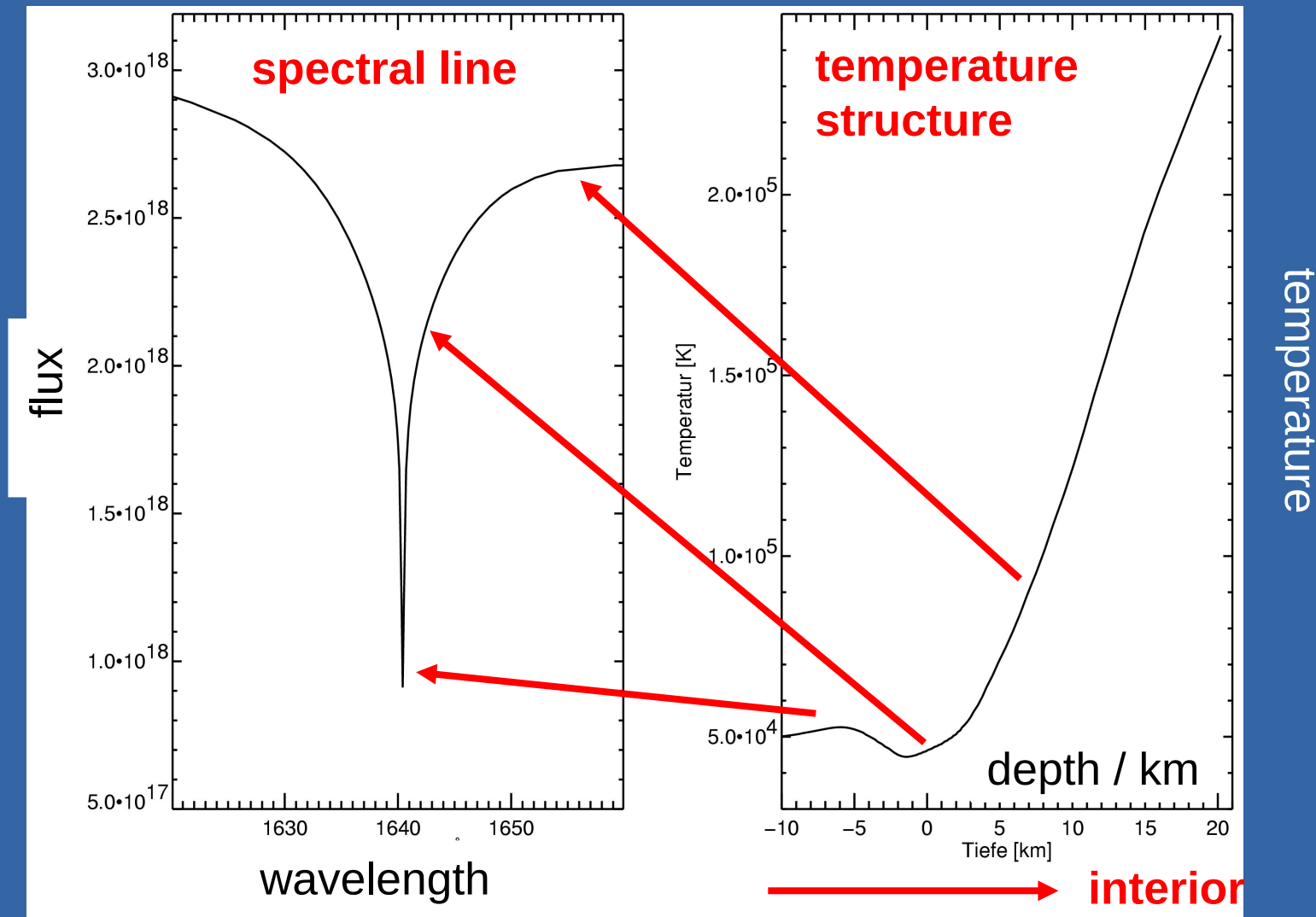
تشکیل خط های طیفی

تشکیل خط طیفی جذبی

هر بخش یک خط طیفی از کجا می آید؟

Planetary Nebula NGC 6751

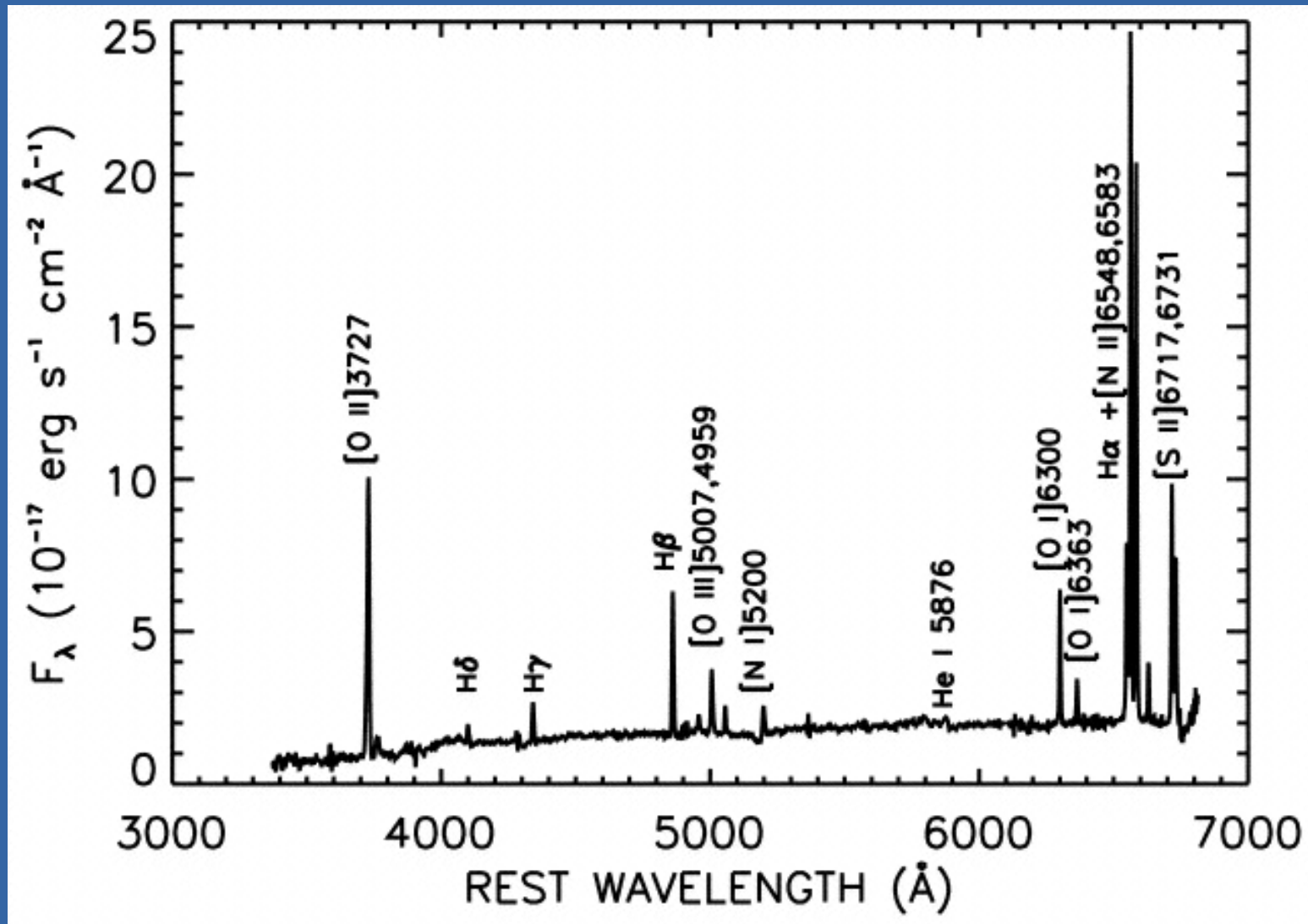
سحابی سیاره نما

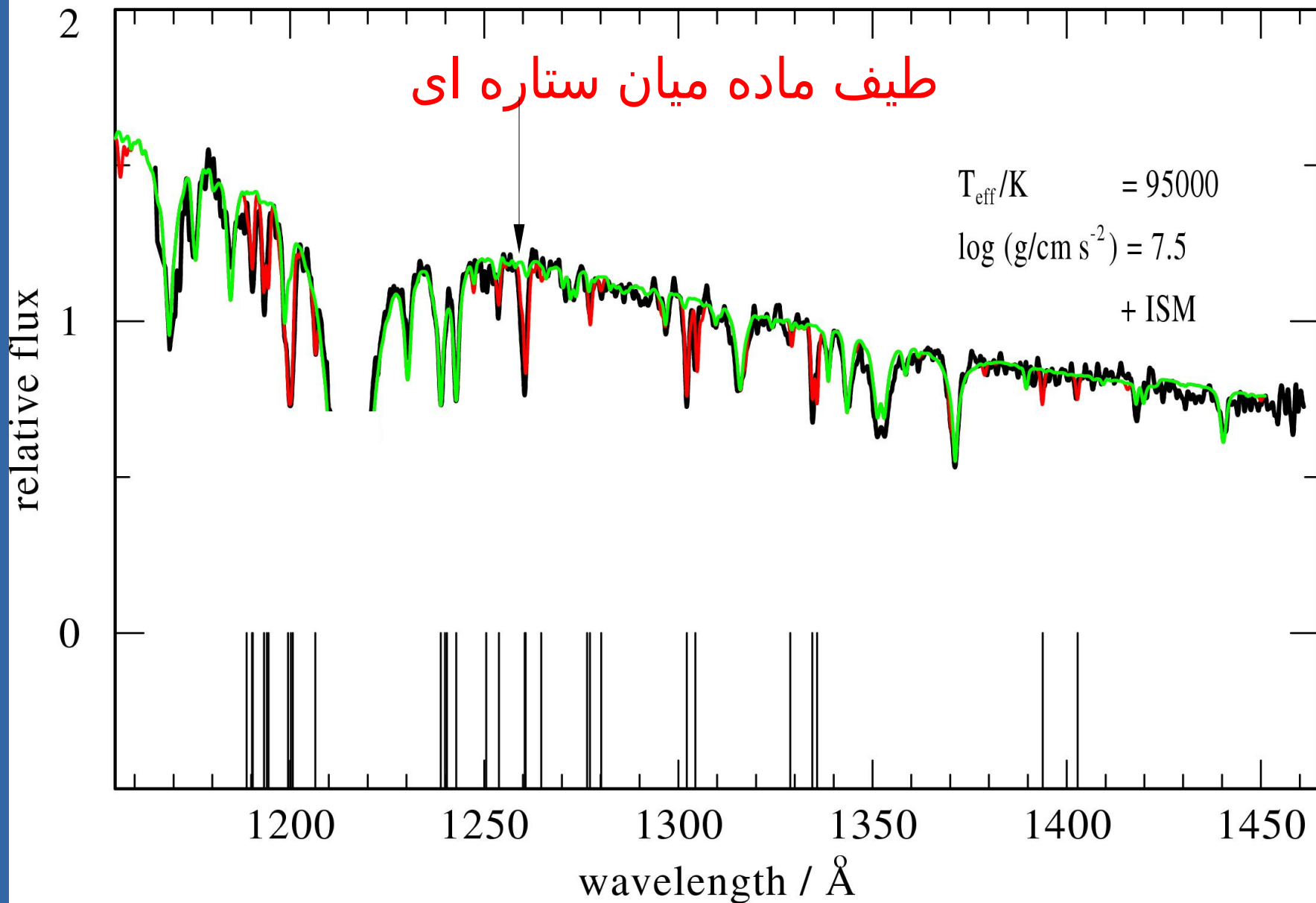
Hubble
Heritage

PRC00-12 • Space Telescope Science Institute • NASA and The Hubble Heritage Team (STScI/AURA)

طیف سحابی سیاره نما

PG 2131+066 HST-GHRS Cycle 5 data (smoothed 0.5Å)

Toward the end of the nineteenth century Kirchhoff showed that (black-body) radiation in thermodynamic equilibrium with matter has a distribution that depends on only the temperature T and on no other material properties of the enclosure.

$$\text{Kirchhoff: } I_\nu = B_\nu(T).$$

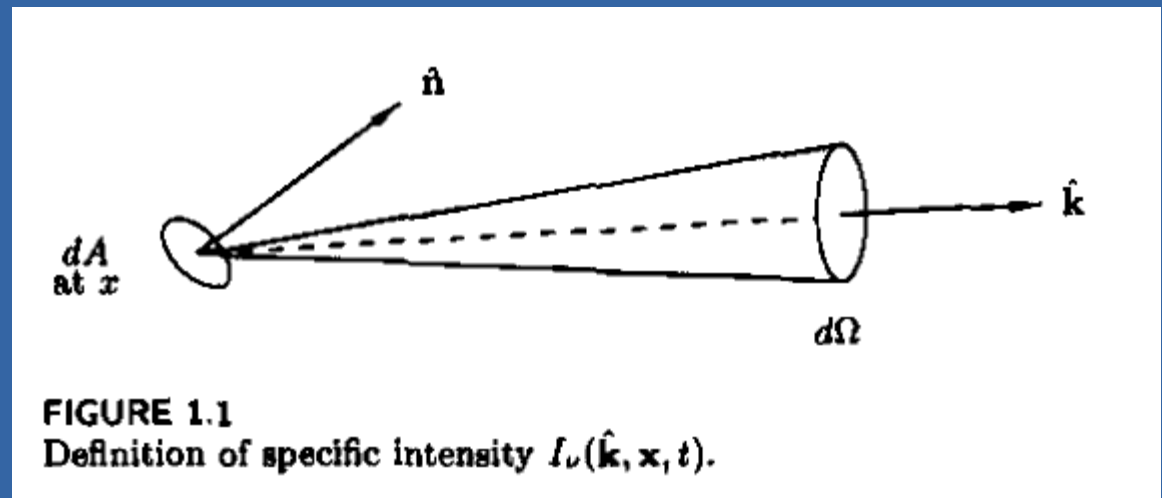
$$\text{Planck: } B_\nu = \frac{2h\nu^3/c^2}{e^{h\nu/kT} - 1}.$$

فرم کلی یک قانون بقا

$$\frac{\partial}{\partial t}(\text{density of quantity}) + \nabla \cdot (\text{flux of quantity}) = \text{sources} - \text{sinks}.$$

$$\frac{\partial I_\nu}{\partial t} + c\hat{\mathbf{k}} \cdot \nabla I_\nu = \text{sources} - \text{sinks}.$$

specific intensity

Our definition of specific intensity follows from consideration of Figure 1.1. Let dE be the amount of radiant energy which crosses in time dt the area dA with unit normal $\hat{\mathbf{n}}$ in a direction within solid angle $d\Omega$ centered about $\hat{\mathbf{k}}$ and with photon frequency between ν and $\nu + d\nu$. The monochromatic specific intensity I_ν is then defined by the equation:

$$\text{energy :} \quad dE = I_\nu(\hat{\mathbf{k}}, \mathbf{x}, t) \hat{\mathbf{k}} \cdot \hat{\mathbf{n}} dA d\Omega d\nu dt. \quad (1.1)$$

معادله انتقال تابش

$$d\tau_\nu = -\kappa_\nu \rho dr$$

عمق نوری

$$\mu \frac{dI_\nu}{d\tau_\nu} = I_\nu - S_\nu$$

$$I_\nu(\tau_\nu, \mu) = I_\nu(\tau_{0\nu}, \mu) \exp[-(\tau_{0\nu} - \tau_\nu)/\mu] \\ + \frac{1}{\mu} \int_{\tau_\nu}^{\tau_{0\nu}} S(\tau'_\nu) \exp[-(\tau'_\nu - \tau_\nu)/\mu] d\tau'_\nu$$

formal solution

The End

